

પાઠમાળા

અંક ૧ લો.

જરતોસ્તી છોકરીઓની નિશાળ મંડળી હસ્તકની
નિશાળોને વાસ્તે.

એ મંડળીના કારોબારીઓના હુકમથી

છપાત્રી પ્રગટ કર્યો છે.

છટ્ટી વાર.

૧૫૪૭

મુંબઈ,

યુનિયન પ્રેસમાં ન્હાનાભાઈ રસ્તમજી રાણીનાએ

છાપી પ્રગટ કરીધો.

સને ૧૮૮૧ ઈસવી.

(કિમ્મત ત્રાર આના.)

દિખાવ્યો.

જરતોસ્તી છોકરીઓની નિરાળ મંડળી હસ્તકની નિરાળો મધે નાધલી અને કુમળી વયની છોકરીઓને સરઆતથી સેહેલી રીતે યુજરાતી બાષા શિખવવા સાર આ નાહાની ચોપડી હમોએ તૈયાર કરીને એ મંડળીના હુકમથી છપાવી પ્રગટ કરીછે. એ ચોપડી નવા પાયા ઉપર રચીછે, તે વિષે થોડાએક બાલાસો કરવાની અગતછે. એના બે ભાગ કીધા છે. પહેલા ભાગમાં મુળાક્ષરે, આરાખડીઓ, જોડાક્ષરે અને તે પછી એક અક્ષરના શબ્દો તથા વાક્યો અને તે પછી બે અક્ષરના સેહેલા શબ્દો તથા વાક્યો તથા એકથી તે સો સુધીના એક દાખલ કર્યાછે, તે શિખવ્યા પછી છોકરીઓને વાંચવા લખવાનું શિખવવા સાર અને તે સાથે ઉપયોગી અને જાણીતી ચીજોનું જ્ઞાન તથા સમજ આપવા સાર જુદી જુદી જાતનાં જાણીતાં પક્ષી, જનાવર, ઝાડ, તરકારી, મેવો, ફુલ, મસાલો, દાણો, ધાતુ, ધરેણાં, ઝવેરાત, કાપડ, કપડાં, રંગ, મીઠાઈ, ધરસંસારનો સાંમાન, વાસણ, માલ અથવા વેપારની જાતસો, માણસનાં શરીરના જુદા જુદા ભાગોનાં નામ વગેરે દાખલ કર્યાંછે; તે સાફ અને સુધ ઉચ્ચારે વાંચવા તથા લખવા શિખવવું. આ ઉપર કહેલી ચીજો શિવાએ છોકરીઓને બીજી સાધારણ બાબદોનું જ્ઞાન આપવા સાર ધંધો

રોજગાર, પૃથ્વીના ખંડ, જાણીતાં દેશો, શહેરો તથા નદીઓ, આપણા જરતોસ્તી લોકોના મહીના તથા રોજ, અંગ્રેજી તથા હિંદુના વાર તથા પરવ, હિસાબ, માપ, તોલ તથા વ્યાકરણને લગતા સુખ્ય શબ્દો, જુદી જુદી નાત અથવા કોમ, સગાઈ, અને સ્ત્રી પુરુષોનાં નામોની પેઠેલા ભાગમાં દાખલ કર્યાં છે, અને તે સાથે પુલિંગ, સ્ત્રીલોંગ, નપુસકલોંગ, એક વચન, બહુ વચન અને ક્રિયાપદોના સુખ્ય કાળ તથા સાંધીત નામ કેવી રીતે અને ક્રીયા કાયદાથી થાય છે તેહેની સમજ આપવા સારું કેટલાએક સેહેલા ધડા દાખલ કર્યાં છે.

આ નાહાની પોથીના ખીજ ભાગમાં એ તથા ત્રણ શબ્દોના સેહેલા વાકીયા તથા વાત ચિતના કેટલાએક પાઠ, નીતિની થોડીએક વાતો તથા નાહાની વચના બાળકોને લાએક નીતિને લગતી શિખાંમણોના કેટલાએક ધડા દાખલ કર્યાં છે. તે શિખાંમણો છોકરીએને સારી પઠે સમજાવીને શિખવવી તથા તે પ્રમાંણે હમેશાં ચાલવાને શિક્ષકે છોકરીએને ફરમાવવું. છોકરીએને વાંચવાની મધ્યમ શક્તિ થાએ ત્યારે તેએને જોડાક્ષરો શુદ્ધ ઉચ્ચારે શિખવવા અને તે સાથે સારા દસ્તાવેજ લખવા શિખવવું. શિક્ષકે ચોકસાઈથી સાફ અને ખુલ્લે આવાજે વાંચવાને શિખવવું, હેવી રીતે કે છોકરીએ જો કાંઈ વાંચે તેહેની મતલબ ધ્યાનમાં લઈને તેએ યાદ રાખે અને ચોપડી બંધ કરીને મેહિરથી સમજાવી શકે. એ કારણસર દરએક શબ્દ તથા દરએક વાક્યનો અર્થ સારી પઠે સમજાવ્યા વિના કોઈની પાઠ પોપટની પઠે મેહિર કરાવવા નહીં. છોકરીએ જો કાંઈ વાંચે તથા શિખે તેહેના અર્થ તેએ બરાબર

સમજેછે કે નહીં તે તપાસી જોવા સારૂ શિક્ષકે તેઓને સવાલો પુછવા, અને સારી પોઠે સમજીને તથા વિચાર કરીને ખરે-ખર જવાબ આપવાની છોકરીઓને નાહાનપણથીજ ટેવ પાડવી.

દરએક ધટા શિખવતી વખતે તે ઉપર આપ્યા વર્ગની સઘળી છોકરીઓનું ધ્યાન એક સામટું લગાડવું અને બાળકોને રસ ઉપજે, ગમત થાય અને અમસથકાં ખેંચીને કાચેર નહીં થાય તેમ કરવું. એ કારણસર જે જે વસ્તુનાં નામ પાઠમાં આવે તે વસ્તુ અને ત્યાંહાંસુધી શિક્ષકે છોકરીઓને દેખાડવી અથવા તેનાં ચિત્ર દેખાડીને તે શી ચીજની બનેલી છે તથા શા કામમાં આવેછે અને તેના ગુણ કેવાછે તેની સારી પોઠે સમજ આપવી.

આ પાઠાભાગની પાંચમી આવૃત્તિમાં કેટલાએક ઉપચાર પાઠ ચિત્ર સાથે વધારીને અને આ નાહાની ચોપડીને ક્રમની વચનાં બાળકોને શિખવાને સઘળી રીતે લાએક કરવાને તજવીજ કરીછે.

નવરોજી કરકુનજી.

જરૂરતાથી છોકરીઓની નિરાળ મંડળીને
સેક્ટેરી.

મુંગઈ, તા. ૩૦ મી એપ્રિલ
સને ૧૮૭૦ ઈસાલી.

પાઠ માળા,

અંક પહેલો.

ભાગ ૧ લો.

મુળાક્ષરો.

સ્વર.

અ આ ઈ ઊ એ ઐ ઓ ઔ અં આં.

વ્યંજન.

ક ખ ગ ઘ ચ છ જ ઝ ટ ઠ ડ ઢ
ણ ત થ દ ધ ન પ ફ બ ભ મ ય
ર લ વ શ ષ સ હ ળ ક્ષ જ્ઞ.*

અંક.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦.

ઓળખવા માટે છુટા અક્ષરો

છ ત બ હ મ ન ભ પ મ ન બ
ગ ટ ફ ર જ ઝ ડ પ વ ધ પ ચ
ક સ બ ક્ષ ર શ ક લ સ ણ
હ દ ય ળ.

* ક્ષ તથા સ એ બંધે જોડાક્ષરો છે, પણ લાંબી સુદત
પાઈ મુળાક્ષરોમાં દાખલ થયા છે, માટે વ્યંજનની શેવટે મેલ્યાં છે.

ઓળખવા માટે છુટા અંક.

૫ ૭ ૯ ૩ ૬ ૨ ૧ ૮ ૦ ૪

બારાબડીઓ.

। િ િ િ િ િ િ િ
ક કા કિ કી કુ કૂ કે કૈ કો કૌ કં કાં
ખ ખા ખિ ખી ખુ ખૂ ખે ખૈ ખો ખૌ ખં ખાં
ગ ગા ગિ ગી ગુ ગૂ ગે ગૈ ગો ગૌ ગં ગાં
ઘ ઘા ઘિ ઘી ઘુ ઘૂ ઘે ઘૈ ઘો ઘૌ ઘં ઘાં
ચ ચા ચિ ચી ચુ ચૂ ચે ચૈ ચો ચૌ ચં ચાં
છ છા છિ છી છુ છૂ છે છે છો છૌ છં છાં
જ જા જિ જી જુ જૂ જે જે જો જૌ જં જાં
ઝ ઝા ઝિ ઝી ઝુ ઝૂ ઝે ઝૈ ઝો ઝૌ ઝં ઝાં
ટ ટા ટિ ટી ટુ ટૂ ટે ટૈ ટો ટૌ ટં ટાં
ઠ ઠા ઠિ ઠી ઠુ ઠૂ ઠે ઠૈ ઠો ઠૌ ઠં ઠાં

ડ ડા ડિ ડી ડુ ડૂ ડે ડૈ ડો ડૌ ડં ડાં
 ઢ ઢા ઢિ ઢી ઢુ ઢૂ ઢે ઢૈ ઢો ઢૌ ઢં ઢાં
 ણ ણા ણિ ણી ણુ ણૂ ણે ણૈ ણો ણૌ ણં ણાં
 ત તા તિ તી તુ તૂ તે તૈ તો તૌ તં તાં
 થ થા થિ થી થુ થૂ થે થૈ થો થૌ થં થાં
 દ દા દિ દી દુ દૂ દે દૈ દો દૌ દં દાં
 ધ ધા ધિ ધી ધુ ધૂ ધે ધૈ ધો ધૌ ધં ધાં
 ન ના નિ ની નુ નૂ ને નૈ નો નૌ નં નાં
 પ પા પિ પી પુ પૂ પે પૈ પો પૌ પં પાં
 ફ ફા ફિ ફી ફુ ફૂ ફે ફૈ ફો ફૌ ફં ફાં
 બ બા બિ બી બુ બૂ બે બૈ બો બૌ બં બાં
 ભ ભા ભિ ભી ભુ ભૂ ભે ભૈ ભો ભૌ ભં ભાં
 મ મા મિ મી મુ મૂ મે મૈ મો મૌ મં માં
 ય યા યિ યી યુ યૂ યે યૈ યો યૌ યં યાં

र रा रि री रू रू रे रे रो रो रं रं
 ल ला लि ली लु लू ले ले लो लो लं लां
 व वा वि वी वु वू वे वे वो वो वं वां
 श शा शि शी शु शू शे शे शो शो शं शां
 ष षा षि षी षु षू षे षे षो षो षं षां
 स सा सि सी सु सू से से सो सो सं सां
 ह हा हि ही हु हू हे हे हो हो हं हां
 ण णा णि णी णु णू णे णे णो णो णं णां
 क्ष क्षा क्षि क्षी क्षु क्षू क्षे क्षे क्षो क्षो क्षं क्षां
 झ झा झि झी झु झू ज्ञे ज्ञे ज्ञो ज्ञो ज्ञं ज्ञां

એડાક્ષરો.

કક	કર	કરૂ	કત	કથ	ખર	ખય	ખત
કક	ક	કૃ	કત	કથ	ખ	ખય	ખ
ગર	ગરૂ	ગત	ગથ	ગય	ઘર	ઘત	ઘય
ગ્ર	ગ્ર	ગત	ગથ	ગય	ઘ્ર	ઘ્ર	ઘય
ચચ	ચછ	ચય	જજ	જય	જવ	ટટ	ટર
ચચ	ચછ	ચય	જજ	જય	જવ	ટ	ટ
ઠઠ	ઠર	ઠડ	ઠત	ઠય	ઠર	ઠઠ	ઠર
ઠ	ઠ	ઠ	ઠ	ઠ	ઠ	ઠ	ઠ
ણય	તત	તપ	તય	તર	તત	યર	યય
ણય	ત	તપ	તય	ત	ત	ય	યય
દર	દદ	દય	દવ	દથ	ધય	ધત	ધર
દ	દ	દ	દ	દ	દય	દત	ધ
નત	નય	પર	પરૂ	પત	પત	પય	ફર
જા	નય	પ્ર	પૃ	પ	પ્ર	પય	ફ
ખર	ખદ	ખય	ભર	ભય	મર	સ્વ* હમ	મય
ખ	ખદ	ખય	ભ	ભય	મ	હમ	મય
લલ	લય	વય	વર	શર	શય	શવ	સતર
લ	લય	વય	વ	શ	શ	શ	સ

* એ અક્ષરની સાથે ય વિના જીજી કોઈની અક્ષર નોડો પડે તો ક, મ, વ, આ પ્રમાણે તેનાં માથા ઉપર (૮) નિશાન કાઢાડવી. એને રેફ કરીને કહેછે.

એક અક્ષરના શબ્દો

હું	ન	છી	આ	મા	કે	તું
હી	થુ	એ	બા	બી	તે	ના
કુ	બા	પી	સુ	જે	હ	ગા
હા	રે	જા	બે	પૈ	પા	જુ
જૈ	થા	છ	ઓ	પી	ધો	ર
લે	શો	સું	હુ	છે	જો	હં
						વા

એક અક્ષરનાં વાક્યો.

એ શું છે?	જે છે તે તું લે બા.	જા, જો તે છે?
એ ધી છે.	તું છે ને તે છે.	તું પી લે.
તે શું છે?	તું જાની.	મા, તું બા ને સુ.
તે ર છે.	મા તું તે પીજા.	તું બે પૈ લે.
મા તું ધી લે.	જો તે છે કે.	બા તું ના જા.
બા તું બા.	તું જા ને જા.	બે જુ.
જો તે શું છે.	જે છે તે એ.	તું થા.
હા, તું એ લે.	હ, એ છી છે.	અસે ને છસે.
બા ને પી.	હું, તું કે તે?	તું ધો.
બા, તું જોની.	તું છે કે તે?	

પાઠ ૨.

બે વ્યક્તરના વ્યકાર શબ્દો.

તક	કચ	ખાણુ	પદ	દર	ભવ
ફક	પચ	ગણુ	બદ	ધર	ધસ
રાક	ચટ	જણુ	વદ	નર	ચસ
હક	ટટ	પણુ	હદ	ફર	ઠસ
નાખ	પટ	સણુ	મધ	મર	તસ
ભાખ	બટ	ખત	વધ	વર	દસ
ખાખ	ભટ	ગત	કફ	કલ	ખસ
લખ	હટ	છત	ડફ	ચપ	મરા
જગ	ઠઠ	જત	ગમ	તલ	રસ
ઠગ	પઠ	મત	જમ	દલ	વરા
ડગ	મઠ	લત	દમ	નલ	
ઢગ	ધડ	સત	રમ	પલ	
પગ	જડ	નથ	કર	ફલ	
મગ	રડ	રથ	ધર	જવ	
વગ	કણુ	કદ	તર	દવ	

વાકીય.

ખરે હક.	ધરનું તખ.	દમ લેવો.
સારી તક.	ખરું મત.	ગમ ખાધો.
રાખની રાણી.	ભુંડી લત.	કામ કર.
ભુંડો લખ.	માતીની નથ.	ધેર જા.
બે પગ.	ઘોડાનો રથ.	નર માદા.

કાળા મગ.
ભારે ઠઠ.
વધ ધટ.
મીઠું મધ.
તીણું નાખ.
ચાંર ગજ.
ભટ પડી.
તરે તે ડુપે.
ખણે તે પડે.

ઊંચું કદ.
શુદ ને વદ.
એકેદમ.
કીડીનું દર.
વાડીની હદ.
ખગે જસ.
કેરીના રસ.
છરી ધસ.
ઉઠ ખેસ.

પાછો ફર.
ડુપી મર.
વર રાજો.
પેટીની કળ.
ભારીનો નળ.
ધડી પળ.
તાજું ફળ.

પાઠ ૩.

એ અક્ષરના આકાર શબ્દો.

આગ	ચાટ	તાર	પાક	ભાવ	વાર
આજ	ચાર	તાવ	પાજ	માપ	વાલ
આઠ	જાત	થાક	પાટ	માફ	વાસ
આપ	ઝાડ	થાગ	પાઠ	માર	સાક
આર	ઝાખ	દાલ	પાપ	માલ	સાગ
આવ	ઝાલ	દાવ	પાર	માસ	સાંજ
કાચ	ઠાક	દાસ	ખાદ	રાખ	સાફ
કાજ	ઠામ	ધાક	ખાપ	રાગ	સાર
કાટ	ઠાર	નાક	ખાફ	લાડ	સાલ
કાળ	ડાગ	નાગ	ખાર	લાત	હાક
ખાક	ડાળ	નાચ	ખાલ	લાલ	
ખાર	ઢાળ	નાથ	ભાગ	લાવ	
ગાળ	તાજ	નામ	ભાટ	વાધ	
ધાસ	તાણ	નાર	ભાત	વાટ	
ચાખ	તાપ	નારા	ભાર	વાત	

વાક્ય.

આગ લાગી.	શોનાનું તાજ.	બાદ બાકી.
આજ કાલ.	પાણીની તાણ.	માં બાપ.
આઠ આંનાં.	હીરાની આણ.	પાણીનો બાફ.
આપ લે.	રેનો તાર.	બાર માસ.
આર પાર.	દાલ ભાત.	ચાર ભાગ.
આવ જાવ.	બાપનો ધાક.	મોંઘો ભાવ.
કાચની બારી.	કાળો નાગ.	સારો રાગ.
કામ કાજ.	સારો નાચ.	લાલ બાગ.
ધરનો કાટ.	સાચ ને આંચ.	માલનું મૂલ.
સુરો આર.	તારું નામ.	લાત માર.
ગોરા ગાલ.	ધર્મનો પાક.	વાત ચીત.
ચાર જાત.	રાતી પાજ.	સાત વાર.
ઝાડની ડાળ.	ટુંકો પાઠ.	સાક બાજ.
ઠારે ઠાર.	પાંપો નર.	
કાળો ડાગ.		

પાઠ ૪.

બે અક્ષરના ઇકાર શબ્દો.

ઈદ	ચિક	જન	દિન	ફીત	લીદ
ઇશ	ચીજ	જબ	દીપ	બીજ	લીપ
ઇસ	ચીર	જવ	દિરા	બિન	વિજ
કોટ	છીંક	ઝીત	નીખ	બિખ	વીર
ખીણ	છીંટ	ઢીલ	નીચ	ભીડ	વીસ
ખીર	છીટ	તીર	પીપ	ભીત	શીપ
ગીત	છીત	તીલ	ફીણ	રીસ	સીમ

પાઠ ૫.

બે અક્ષરના ઉકાર સખ્દો.

ઉગ	ખુટ	છુટ	કમ	કુગ	મૂળ
ઉઠ	ખુરા	જુગ	કર	કુલ	રૂપ
ઉત	ગુણ	વુટ	નુર	બુક	રત
કુખ	ગુંમ	યુક	પુછ	ભુલ	રૂપ
કુચ	ચુક	કુઃખ	પુર	મુખ	સુખ
કુટ	ચુપ	હૂત	પૂલ	મુછ	
કુદ	ચુસ	કુધ	કુંક	મૂઠ	

વાક્યો.

ચોખ્ખાની ખીર.	કુદી પડવું.	ભુલી ગયો.
દારનું પીપ.	પાણીની ખુટ.	ચુક પડી.
ઘોડાની લીધ.	નાણાની છુટ.	કુખ દીધું.
રૂપેરી ફીત.	કેરી ચુસ.	ભુખ બાગી.
બે ગજ છોટ.	સાકની ભીડ.	યંડી રત.
હાર ઝીત.	ગાજ વિજ.	સારં રૂપ.
સારાં ગીત.	વીસ જીવ.	ભાઈનું સુખ.
ચોખ્ખાની ગુણ.	નીચ નારી.	પીછું કુલ.
ઉઠ બેસ.	હીરાની વિઠી.	ગાઝેનું કુધ.
કુંચી આપો.	પાણીની લીધ.	

પાઠ ૬.

અ અ ઐ ઓ આ.

અક	ટવ	ભટ	સેવ	કોર	ટોપ
અડ	ટઠ	ભદ	સેસ	કોરા	ટોક
કેદ	ટસ	મેળ	હૃત	ખોટ	ટાક
કેફ	તેજ	મેજ	હૃમ	ખોડ	તોપ
કેસ	તેર	વેઠ	હૃન	ગોળ	તોજ
ખપ	તેજ	રેજ	પૈસા	ગોરા	દોડ
ખર	દેર	રેસ	પૈડું	ચોક	ધોલ
ખસ	દેરા	લેળ	આક	ચોટ	નોલ
ચપ	નોક	લેપ	આટ	ચોર	પોત
છેક	પેચ	વેર	આસ	બેગ	ફોક
છેજ	પેટ	વેસ	કોચ	સોંગ	ફોજ
જેઠ	પેર	સેઠ	કોટ	બેડ	ખોજ
જેર	ફેર	સેળ	કોઢ	બેત	ચોટો
ટેક	ખેટ	સેર	કોણુ	બેરા	પૌવા

વાંચો.

અક કેરી.
છેક ગયો.
નોક વાત.
ધોળા કેસ.
રાતો ખેસ.

અક સેર તેલ.
ખાલી વેઠ.
ભેદની વાત.
ભેટ લેતી.
આંશુની રેજ.

પાકો ચોર.
આટો તોળ.
ચોક પુરો.
ધેડાની દોડ.
ગોળ દટો.

ખીજી એપ.
દારની કેફ.
સાપનું ઝેર.
દેશ તેવા વેરા.
વહુને સેસ.
ભુંડી ટેવ.

બાપનું હેત.
પૈડાંની વાટ.
પૈસાનાં બોર.
પાંણીની આટ.
સાડીની કોર.
મોતંતની જોડ.

જુહો દોંગ.
દીવાની જોત.
ઝીણુ પોત.
ઝોટે ગયો.
પૌવા આધા.

પાઠ ૭.

અક

૧ એક.
૨ બે.
૩ ત્રણ.
૪ ચાર.
૫ પાંચ.
૬ છ.
૭ સાત.
૮ આઠ.
૯ નવ.
૧૦ દશ.
૧૧ અગીઆર.
૧૨ બાર.
૧૩ તેર.
૧૪ ઐદ.

૧૫ પંદર.
૧૬ સોલ.
૧૭ સત્તર.
૧૮ અદાર.
૧૯ આગણીસ.
૨૦ વીસ.
૨૧ એકવીસ.
૨૨ બાવીસ.
૨૩ તેવીસ.
૨૪ ચોવીસ.
૨૫ પચીસ.
૨૬ છવીસ.
૨૭ સત્તાવીસ.
૨૮ અઠાવીસ.

૨૯ આગણત્રીસ.
૩૦ ત્રીસ.
૩૧ એકત્રીસ.
૩૨ બત્રીસ.
૩૩ તેત્રીસ.
૩૪ ચોત્રીસ.
૩૫ પાંત્રીસ.
૩૬ છત્રીસ.
૩૭ સાડત્રીસ.
૩૮ આડત્રીસ.
૩૯ આગણઅગીસ.
૪૦ આગીસ.
૪૧ એકતાગીસ.
૪૨ બેતાગીસ.

૪૩ તેતાળીસ.	૧૪ ચાસેઠ.	૮૫ પંચાસી.
૪૪ ચુંમાળીસ.	૧૫ પાંસેઠ.	૮૬ છચાસી.
૪૫ પિસ્તાળીસ.	૧૬ છાસેઠ.	૮૭ સત્યાસી.
૪૬ છોતાળીસ.	૧૭ સડસેઠ.	૮૮ અઠ્યાસી.
૪૭ સુડતાળીસ.	૧૮ અડસેઠ.	૮૯ નૈવ્યાસી.
૪૮ ઉડતાળીસ.	૧૯ આગણેતર.	૯૦ નેવું.
૪૯ આગણપચાસ.	૭૦ સિતેર.	૯૧ અકાંણુ.
૫૦ પચાસ.	૭૧ અકોતેર.	૯૨ બાંણુ.
૫૧ અકાવન.	૭૨ બોંતેર.	૯૩ ત્રાંણુ.
૫૨ બાવન.	૭૩ તોણેતર.	૯૪ ચોરાણુ.
૫૩ ત્રેપન.	૭૪ ચુંભોતેર.	૯૫ પંચાંણુ.
૫૪ ચોપન.	૭૫ પંચોતેર.	૯૬ છતું.
૫૫ પંચાવન.	૭૬ છોંતેર.	૯૭ સતાંણુ.
૫૬ છપ્પન.	૭૭ સિતોતેર.	૯૮ અઠાંણુ.
૫૭ સત્તાવન.	૭૮ ધટ્ટોતેર.	૯૯ નવ્યાણું.
૫૮ અઠાવન.	૭૯ આંગણ્યાસી.	૧૦૦ સો.
૫૯ આગણસાંઠ.	૮૦ હેંસી.	૧૦૦૦ હજાર.
૬૦ સાંઠ.	૮૧ અડ્યાસી.	૧૦૦૦૦ દસ હજાર.
૬૧ અકસેઠ.	૮૨ બ્યાસી.	૧૦૦૦૦૦ લાખ.
૬૨ બાસેઠ.	૮૩ ત્યાસી.	૧૦૦૦૦૦૦ દસ લાખ.
૬૩ ત્રેસેઠ.	૮૪ ચોચ્યાસી.	૧૦૦૦૦૦૦૦ કરોડ.

પાઠ ૮.

અનુક્રમ.

૧ હું પેહેલું.	૧૦ મું દસમું.	૧૯ મું ઓગણીસમું.
૨ શું બીજું.	૧૧ મું અગીઆરમું.	૨૦ મું વીસમું.
૩ શું ત્રિજું.	૧૨ મું બારમું.	અંકવડું.
૪ યું ચોથું.	૧૩ મું તેરમું.	બેવડું.
૫ મું પાંચમું.	૧૪ મું ચૌદમું.	ત્રણગણું.
૬ હું છડું.	૧૫ મું પંદરમું.	ચોગણું.
૭ મું સાતમું.	૧૬ મું સોળમું.	પાંચગણું.
૮ મું આઠમું.	૧૭ મું સત્તરમું.	છગણું.
૯ મું નવમું.	૧૮ મું અઠારમું.	

પક્ષીનાં નામ.

ક'કુતર.	અક્ષી.	બગલો.	વાગળું.
કાકાટીઆ.	ઠરકી.	જુલ'જુલ.	સમડી.
કાગડો.	તિતર.	મરધો.	હંસ.
કોઆલ.	નુરી.	મેના.	
ગીદ.	પોપટ.	મેર.	
ધુઆડ.	બતક.	સકરો.	

ઓપગાં જનાવશેનાં નામ.

જાંઠ.	ગાય.	કુકર.	ભેંસ.	સાંઢણી.
જાંદર.	ગેંનડો.	તરસ.	મેદું.	સાબર.
કુતરં.	ગોધા.	નોળીઆ.	વાછરડો.	સિંહ.
	૨			

કોહોલું.	ધલોડી.	પાહો.	રીંછ.	શિયાળ.
અચ્ચર.	ગેટો.	અકરો.	વર.	સસલો.
અલોડી.	ધોહો.	બિલાડી.	વાઘ.	હાથી.
ગધેડું.	ચિત્તો.	બળદ.	વાંદરો.	હરણ.

પેટે ચાલનારાં તથા ઝીણું જનાવરો.

નાગ.	માકર.	ગુ.	કુરોળીઆ.	કાડી.
સાપ.	ચાંચર.	જળો.	ઐચર.	મકોટો.
વિછુ.	મચ્છર.	કાનખગુરો.	કિલ્લું.	મધમાખ.

પાઠ ૯.

ઝાડોનાં નામ.

આંખો.	દાડમરી.	ખીપટો.	વડ.
આમલી.	તાડ.	ફણસ.	સાગ.
અજીરી.	દેવદાર.	બાવળ.	સીસમ.
એર.	નારીઆળી.	ભિંડી.	સોપારી.

તરકારીનાં નામ.

કુટેલું.	ચોળી.	દોધી.	ભિંડાં.	વેંગણાં.
મકડી.	અલુખડાં.	પટેટા.	મુળા.	સકરકુંદ.
કાંદા.	ગાજર.	હોલકોલ.	મોગરી.	સલગમ.
કારેલું.	ગુવારસીંગ.	અકુંદર.	રતાલોકુંદ.	ચુરણ.
કોળી.	ચોધારીસીંગ.	કુંદૈચળીન.	મરચું.	સાલીટ.
કોહિરં.	તુરીઠાં.	પાપડી.	વાલોર.	

મેવો.

અખરોટ.	કેળા.	તડપ્રચ.	પપેનાસ.
અંજીર.	ખરખરચું.	દરાખ.	ફાળસાં.
અંડુસ.	આંખા.	દાડમ.	રામકળ.
અનીનાસ.	ચારોલી.	નારંગી.	ખદામ.
આલુ.	ચીગડું.	પેર.	લીંબુ.
ફિસમીસ.	જમરખ.	પસતાં.	
કેરી.	જાંબુ.	પપાંઉ.	

કુલ.

કરણ.	ગોટા.	અંપેલી.	મોઘરાં.
કેવરો.	ગુલમોહર.	ગોલાખ.	પારવતી.
ગુલછડી.	ગુલાલા.	સેવતી.	

પાઠ ૧૦.

મસાલો.

અનમો.	બયફળ.	તજ.	રાઈ.	સુંઠ.
એળચી.	બવંત્રી.	ધાણા.	લવંગ.	
કેસર.	જીરું.	મરી.	સુવા.	

આદું.	કોથમીર.	લસણ.
આમલી.	મરચાં.	કાંદો.

દાણો.

અડદ.	ચોખા.	તુઅર.	મગ.	વટાણા.
ધર્ણ.	જવ.	બાજરી.	મઠ.	વાલ.
ચણા.	જીવાર.	મકાઈ.	મસુર.	દાલ.

ધાતુ.

કથીલ.	જસત.	પિત્તળ.	સિમું.
કલધી.	ત્રાંધું.	રૂપું.	સોનું.
કાંસું.	પારે.	લોહિડું.	

ધરેણી.

અઠાસીઆં.	ચીતળ.	માર.	વેળ.
અરીંગ.	ચોકડાં.	લાકીટ.	સાંકરાં.
કડી.	તોરા.	લુલક.	સાંકળી.
કલ્લાં.	નથ.	વાંક.	હાંસલી.
કંદોરે.	પાટલી.	રામ્પકુલ.	હાર.
કાંટલી.	બાંગરી.	વાળા.	
ધુધરી.	બાલી.	વિઠી.	

પાઠ ૧૧.

ઝવેરાત.

પિરેજે.	માણિક.	લસણીઆ.	હીરે.
પોપરાજ.	માતી.	લાલ.	

કાપડ.

રેશમી.

સુતરાઈ.

અલેચો.	ગીગમ.	લાંગકલાય.	મલમલ.
ધાટ.	સાટીન.	જગનાથી.	આગાઆનુ.
કિનખાખ.	પિલાંહ.	સીટીન.	નેટ.
ગાજ.	ધાટપોટ.	છીટ.	માદરપાટ.
પાજ.	મરાર.	દોરીઆ.	બાસ્તો.
		સેનો.	ડામેટી.

સુતરાઉ તથા રેશમી કપડાં.

અંગરખા.	સુરવાલ.	મછરદાની.	ઈન્નર.
ટુવાલ.	આદર.	બાપો.	બાબલું.
સુબની.	માથાબાંધવું.	લેગો.	ચાળી.
કાછો.	સાદરો.	ટેપી.	કાંચળી.
ગલેફ.	પિછોડી.	સાડી.	રૂમાલ.
બાબનં.	બનીઆત.	ડગલો.	પેડી.

પાઠ ૧૨.

રંગ.

આતસીઆ.	ફિરમજી.	પિળો.	સફેદ.
આસમાંની.	કંપીલો.	રાતો.	ખુરો.
ઉજળો.	ગોલાળી.	લાલ.	આપાસી.
કાળો.	બંધુડો.	લીલો.	ધંડલો.

નિદાઈ.

બરફી.	મેસુર.	ચણાપાપડી.	સાકરી આદાણા.
પેંડા.	કોપરાંપાપ.	લાડવો.	નાનપતાઈ.
હલવો.	સુવાપાક.	સુતરફૂળી.	થેવર.
માવો.	ચુંદરપાપ.	લેવડી.	શીંગર.
જલેળી.	ગોળપાપડી.	એળચીદાણા.	આમું.

ધરસંસારનો સામાન.

ચારસી.	ટેળા.	માંચી.	જુંબર.
જોળી.	ઢાલકી.	ફાનગ.	ધડીઆળ.
ખલંગ.	પેટરો.	પાટલો.	પાલાણું.
તરાંઈ.	કોચ.	પેટી.	વીણા.
ખાટલો.	કૂરસી.	દિવી.	કબટ.

પાઠ ૧૩.

વાસણુ.

આકરગાનીયુ.	કોટીઈ.	ચમચ.	પીગાણી.
કળશિઆ.	કોટી.	ચુલીઆ.	કુલીઈ.
કળેડું.	ખગણી.	છરી.	ખગાણું.
કુદાઈ.	ખુમચો.	તસ.	ખોલીઈ.
કિટલી.	ગાગર.	તવાથો.	માટલું.
કાંટો.	ઝીલ.	તપીલું.	રકાળી.
કુલે.	ધડો.	તરાંમચી.	લોહોટી.
કાંસીઆ.	ચાળણી.	પેણા.	લંગરી.
કથરોટ.	ચીપોઆ.	થાળી.	વાટું.
કડછી.	ચમચો.	દેગડી.	વેલણ.
આરણી	સીક.	ગળેલ.	કોટીઈ.
સુપકું.			ચાકું.

ધંધો રોજગાર.

કડીઓ.	ખાટકી.	નાણાવઠી.	લુહાર.
કુંદોઈ.	એકુત.	નેસ્તી.	વણુકર.
કરાણી.	ગવલી.	પસ્તાગીઓ.	પૈદ.
કુંસારો.	ગાંધી.	ભાભરબુજો.	વેપારી.
કલાલ.	ધાંચી.	મુનશી.	વાણોતર.
કરાઈ.	ચિકનદોજ.	મેહેતો.	સરાફ.
કસાઈ.	જમીનદાર.	મસાળ.	શિપાઈ.
કાપડીઓ.	તંબોલી.	મજુર.	સુયાર.
કિલીદાર.	તેલી.	માછી.	સોદાગર.
કુંભાર.	દરજી.	માળી.	હમાલ.
કોળી.	દલાલ.	મોચી.	રંગરેજ.
ખલાસી.	ધોળી.	બદુગર.	સોની.

પાઠ ૧૪.

માત્ર અથવા વેપારની જીનસો.

અતર.	ખાંડ.	દોરડાં.	સાકર.
અફીણ.	ગંધક.	નિમક.	સાબુ.
અળસી.	ગુલાબ.	નેતર.	શાલ.
એરંડીઢ.	ગોળ.	પારો.	શિંગડાં.
જીન.	ધી.	ખીજોરકામ.	સિદુર.
કપુર.	ચાહે.	મજીઠ.	સુખડ.

કસ્તુરી.	ચાંમડાં.	મીણ.	પાન.
કાગળ.	ચાંદી.	ખોતી.	સુતર.
કાફી (બુંન.)	ચીનીકામ.	રાઈ.	સોપારી.
કિનખાખ.	છીંટ.	રૂ.	સુરેખાર.
કેસર.	તંબાકુ.	રેસમ.	હાથીદાંત.
કોપરલ.	તાર.	લાખ.	હિંગ.
કોલસો.	તેલ.	સણ.	હિંગળો.
ખગ્ગુર.	દાર.	સરકો.	ફટકી.
			સુંઠ.

પાઠ ૧૫.

પૃથ્વીનાં દેશો.

યુરોપ.	ઈરાન.	બંગાળ.	કાઠીઆવાડ.
અરિયા.	કાબૂલ.	બાહાર.	કચ્છ.
આફ્રિકા.	તુર્કેસ્તાન.	આઉદ.	ખાનદેરા.
અમેરિકા.	અર્જેન્ટીના.	અજમેર.	ખીરાર.
ઈંગ્લાંડ.	ઈન્ડુસ્તાન.	માહીસોર.	માલવાંન.
ફ્રાન્સ.	કાશ્મીર.	સિંધ.	કરનાટક.
ચીન.	પંજાબ.	ગુજરાત.	મલખાર.

શહેરો.

કલકત્તા.	પુણ્ય.	લાહોર.	બોખારા.
મધરાજ.	શીલાપુર.	આગ્રા.	કેરમન.
મુંબઈ.	આરંગાબાદ.	લકનો.	તેહરાન.

અમદાવાદ.	હેદરાબાદ.	પટણા.	ધરિકાહાંન.
ભરૂચ.	દોલતાબાદ.	કારી.	શિરાજ
સુરત.	અલાહાબાદ.	નાસક.	બુથેહેર
નોસારી.	ખીજનપુર.	મુલતાંન.	પેકિન
ખંબાત.	નાગપોર.	ગોવાલીઅર.	કનતાંન
વડોદર.	અહમદનગર.	ઉજ્જન.	મકાહિ
દમણ.	ઈનદોર.	મકા.	લંડન
ઉદેપોર.	દિલ્હી.	જદદા.	પેરીરા

પાઠ ૧૬.

નદીઓ.

ઈનડસ.	ગોદાવરી.	નર્મદા.	સતલજ
કાવેરી.	ચિનાબ.	માહી.	સાબરમતી
કૃષ્ણા.	જમના.	માહાનદી.	ખિયા
ગંગા.	તાપી.	રાવી.	ઝેલમ

આઠે દશા.

ઉગમણ.	ઓતર.	અગનીપુણા.	નૈરત
આથમણ.	દખણ.	ઈશાન.	વાય

પારશીના મહીના.

ફેવરદીન.	અમદાદ.	આદર.
અર્ધિમેહરત.	મેહરીવર.	દએ.
ખુર્દાદ.	મેહર.	ખેહમન.
તીર.	આંવાં.	રપદાર.

પાઠ ૧૭.

પારસીના તીસે રોજ.

૧ અહુર્મજદ.	૧૧ ખુરશીદ.	૨૧ મીનોરામ.
૨ ખેહમન.	૧૨ મોહોર.	૨૨ ગોવાદ.
૩ અદિખેહરત.	૧૩ તીર.	૨૩ દએપદીન.
૪ શેહરીવર.	૧૪ ગોરા.	૨૪ દીન.
૫ રપન્દાર.	૧૫ દએપમેહર.	૨૫ અર્સસંગ.
૬ ખુદીદ.	૧૬ મેહર.	૨૬ આરતાદ.
૭ અમદીદ.	૧૭ સ્તઓપો.	૨૭ આરમાંત.
૮ દએપઆદર.	૧૮ રશ્ને.	૨૮ જમીયાદ.
૯ આદર.	૧૯ ક.વરદીન.	૨૯ મારાસ્પન્દ.
૧૦ આંવાં.	૨૦ ખેહરાંમ.	૩૦ અતીરાંત.

અંગ્રેજી મહીના.

	દિવસ.		દિવસ.
૧ જાનેવારી.	૩૧	૭ જુલાઈ.	૩૧
૨ ફેબ્રુવારી.	૨૮	૮ આગસ્ટ.	૩૧
૩ માર્ચ.	૩૧	૯ સપ્ટેમ્બર.	૩૦
૪ એપ્રિલ.	૩૦	૧૦ ઓક્ટોબર.	૩૧
૫ મેએ.	૩૧	૧૧ નવેમ્બર.	૩૦
૬ જુન.	૩૦	૧૨ ડીસેમ્બર.	૩૧

પાઠ ૧૮.

હીંદુના મહીના.

(શિયાળો.)	(ઉ-હાળો.)	(ચોમાસું.)
૧ કારતક.	૫ ફાગણ.	૯ આખાડ.
૨ માગસર	૬ ચૈત્ર.	૧૦ આવણ.
૩ પોસ.	૭ વૈશાખ.	૧૧ ભાદરવો.
૪ માહા.	૮ જ્યેષ્ઠ.	૧૨ આસો.

અઠવાડીઆના વાર.

૧ રવી.	૫ અહરવત
૨ સોમ.	૬ શુક્ર
૩ મંગળ.	૭ રાત્રી
૪ બુધ.	

તેહેવારનાં નામ.

સુકતાત.	દસેરા.	ગોકળઆઠમ.	બકરીઈદ.
પતેતી.	દિવાસો.	નાગપાચમ.	મોહોરમ.
નોરોજ.	હોળી.	ગોવાલીઆ અ.	રમજનન.
ગહંબાર.	શંકરાંત.	ગીઆરસ.	નાતાલ.
બળેવ.	વસંત પંચમી.	ગણેરાચોથ.	ક્રીસમીસ.
દિવાળી.	રામનવમી.	ઉતરાંણ.	

પાઠ ૧૯.

હિસાબ.

અંક.	ગુણાકાર.	ત્રિરાશી.	દશાંસ.
સરવાળો.	ભાગાકાર.	પંચરાશી.	ખીજગણિત.
બાદબાકી.	ભાંજણી.	અપૂર્ણાંક.	ભૂમિતિ,

કોષ્ટક.

રેસ.	પોણો.	તવટાંક.	ફરો.	અઠવાડીકું.
દમડી.	રૂપીઆ.	પાસેર.	આંગળ.	પચ્ચવાડીકું.
અડધી.	મોહોર.	અચ્છેર.	તસુ.	માસા.
ડોહડિયું.	રતી.	સેર.	ગજ.	વર્ષ.
પૈસો.	વાલ.	મણ.	પળ.	દાયકો.
આનો.	ચવ.	ખાંડી.	ધડી.	સદી.
પાવણો.	માસો.	દીપરી.	પોહોર.	
અડધો.	તોણો.	પાએલી.	દિવસ.	

વ્યાકરણ.

સ્વર.	ક્રિયાપદ.	સર્વનામ.	પુલ્લિંગ.
વ્યંજન.	વર્તમાન કાળ.	અવ્યય.	સ્ત્રીલિંગ.
નામ.	ભૂત કાળ.	એકવચન.	નપુંસકલિંગ.
વિશેષણ.	ભવિષ્ય કાળ.	બહુવચન.	વિભક્તિ.

પાઠ ૨૦.

ઘડિઓ.

૧ જોયું.	આંખ.		
૨ સુંઘયું.	નાક.		
૩ લાગયું.	શરીર.		
૪ આપયું.	જીભ.		
૫ સાંભળયું.	કાન.		
સ્વાદ.	આરે.	પારદરીક.	ઝાંખુ.
મિઠું.	તિખું.	અપારદરીક.	પ્રવાહી.
ખાટું.	અટમિઠું.	અળકયું.	અપ્રવાહી.
કઠણ.	અરખઅયું.	ભારે.	લીલું.
નક્કર.	લીસું.	હિનું.	સુકું.
નરમ.	હલકું.	થંકું.	

ઓપડી.

પુટું.	રાખડ.	લીટી.	આરંભ.
કાગળ.	અક્ષર.	હાંથીઓ.	સમાપ્ત.
પાતા.	ચિન્હ.	દિઆઓ.	
આંકડા.	વાટ્ય.	સાંકળીજી.	

વનસ્પતિ.

ઝાડ.	પાતરાં.	છાલ.	થળીઓ.
છોડવો.	કલમ.	રસ.	કણસું.
મૂળીઆં.	કળી.	ગર.	દાણા.
ડાળ.	કુલ.	રેસો.	
થડ.	ળી.		

પાણી.

ખાફ.	મોળે.	મહાસાગર.	કરાં.
વરાળ.	ઝરો.	નેહર.	વાદળાં.
ખરફ.	નદી.	તળાવ.	દવ.
હવા.	દરીઆ.	સરોવર.	ઝાકળ.
પવન.	સમુદ્ર.	વરસાદ	ધુમસ.

પાઠ ૨૧.

માણસનાં શરીરને લગતા શબ્દો.

માથું.	જલકાં.	થાપો.	શુરદો.	રોગ.
ભિજું.	ચોટલી.	ચુટણ.	તણી.	તાપ.
કપાળ.	ગળું.	હાથ.	કજેજું.	સનેપાત.
આંખ.	ગરદન.	કાખ.	ફેફસું.	લકવો.
ભવાં.	બોચી.	કોણી.	ઓઝરી.	ખર્ષ.
પાંપણ.	ડેકું.	કાંકું.	આંતરડું.	ખુજળી.
કીકી.	ડાચું.	પગ.	માસ.	કોહોડ.
મે.હોકું.	ધડ.	નળો.	હાડકું.	જળંદર.
તાળક.	છાતી.	ધુંડી.	આમડું.	શિતળા.
હોટ.	ખમું.	એડી.	પિત્તો.	ગોવરં.
દાંત.	પીઠ.	હથેલી.	ઊંધ.	કમળો.
દાઢ.	ખરડો.	પંજો.	આંસુ.	આંકડાં.
જીભ.	કરમર.	આંગળાં.	પસીનો.	ઓઝારી.
ગાલ.	કેડ.	અંગોઠો.	લોહી.	પિત્ત.
				મારચી.

નાંક.	કુખ.	પોહોચો.	થુક.	અજીરણ
નસકોરું.	પાંસળાં.	મુકી.	છોક.	વાઈ.
કાંત.	ખીર.	નાડી.	નીટ.	દમ.
દાઢી.	પેટ.	રગ.	નખ.	ઠોસો.
થેલીઆ.	ભંગ.	નસ.	બગલ.	દરાઝ.
મુછ.	ટાંમ.	દિલ.	કાતરા.	વાળો.

પાઠ ૨૨.

જુદી જુદી નાત અથવા કોંમ.

પારસી.	હિંદુ.	મુસલમાન.	અંગ્રેજ.
ચેનશાહી.	આલ્મણ.	મોગલ.	ફીરંગી.
કદમી.	ક્ષત્રી.	આરબ.	ધઆહુદી.
દસ્તૂર.	વાંણીઆ.	હોરા.	ધસ્તાયલ.
મોખેદ.	ભાટીઆ.	ખોળ.	અરમાની.
ખેહેલન.	લુહાણા.	મેમન.	

સગાઈ.

બાપ.	મા.	માટી	બધઅર.
બપાવો.	બપાઈ.	સસરો.	સાસુ.
મમાયો.	મમાઈ.	જમાઈ.	વહુ.
કાકો.	કાકી.	પેહેવાઈ.	પેહેવાણુ.
મામે.	મામી.	સાળો.	સાળી.
માસો.	માસી.	દેર.	દેરાણી.
કુઅર.	કુઈ.	જેઠ.	જેઠાણી.
છોકરો.	છોકરી.	બનેવી.	ખેહેન.
ભાઈ	ભાંજાઈ.		
બત્રિજો.	બત્રિજી.		
બાણેજ.	બાણજી.		

પાઠ ૨૩.

પારસી સ્ત્રીઓનાં નામ.

આવાંઆઈ.	મેહેરઆઈ.	બઈજી.	ભીઆઈજી.
અરશેદઆઈ.	શીરીનઆઈ.	જીવનાઈ.	માણુકઆઈ.
ગુલઆઈ.	આસીઆઈ.	ડોસીઆઈ.	રતનઆઈ.
દાનઆઈ.	કુંવરઆઈ.	ધનઆઈ.	રૂપાંઆઈ.
નવાજઆઈ.	ચાંદનઆઈ.	પુતલીઆઈ.	સુનાઆઈ.
પીરોજઆઈ.	જરઆઈ.	બચુઆઈ.	હીરાંઆઈ.

પારસી પુરૂષોનાં નામ.

અરદેશર.	બરજોરજી.	બંહાંગીર.	શાવકશાહ.
આદરજી.	બહમનજી.	બલબાઈ.	શહેરીઆરજી.
કાવસજી.	બેજનજી.	દારાશાહ.	દાદાબાઈ.
કેઆસજી.	સોહોરાયજી.	દોરાયજી.	પાલણુજી.
કેકેઆદ.	હોરમજી.	નવરોજજી.	ભીઆજી.
કેખરાઈ.	ઉકરજી.	નોરારવાનજી.	માણિકજી.
અરશેદજી.	એદલજી.	બેહોરામજી.	મેહેરજી.
પીરોજશાહ.	કાહનજી.	મંચેરજી.	સંતોકજી.
પેરોતનજી.	કુંવરજી.	મેહેરવાંનજી.	મુકલાજી.
ફરોમજી.	જીવનજી.	રસ્તમજી.	જામારજી.
ફરદુનજી.	જમશેદજી.	શાપુરજી.	નહાનાબાઈ.

પુલ્લિંગ.	સ્ત્રીલીંગ.	નપુસકલીંગ.	અનેકવચન.
છોકરો.	છોકરી.	છોકરું.	છોકરાં.
ઘોડો.	ઘોડી.	ઘોડું.	ઘોડાં.
કુતરો.	કુતરી.	કુતરું.	કુતરાં.
બકરો.	બકરી.	બકરું.	બકરાં.
ધણી.	ધણીઆણી.		
ગોર.	ગોરાંણી.		
પારસી.	પારસણ.		
દરજી.	દરજણ.		
ઘોભી.	ઘોભણ.		
મોચી.	મોચણ.		
વેરાળી.	વેરાળણ.		

પાઠ ૨૪.

ક્રીયાપદો.

મુળધાતુ.	વી. વચનમાન.	ભુત.	ભવિષ્ય.
આ.	આવું.	આવું.	આસે.
પી.	પીવું.	પીવું.	પીસે.
કર.	કરવું.	કીવું.	કસે.
ખસ.	ખસવું.	ખેદું.	ખસસે.
ઉઠ.	ઉઠવું.	ઉઠવું.	ઉઠસે.
સુ.	સુવું.	સુવું.	સુસે.
સુંધ.	સુંધવું.	સુંધવું.	સુંધસે.

મુળધાતુ.	વિ. વર્તમાન.	ભૂત.	ભવિષ્ય.
જમ	જમવું.	જમ્યો.	જમશે.
જા.	જવું.	ગયો.	જશે.
લે.	લેવું.	લીધું.	લેશે.
આપ.	આપવું.	આપ્યું.	આપશે.
માર.	મારવું.	માર્યું.	મારશે.
કાપ.	કાપવું.	કાપ્યું.	કાપશે.
વેચ.	વેચવું.	વેચ્યું.	વેચશે.
ખેલ.	ખેલવું.	ખેલ્યો.	ખેલશે.
ચાલ.	ચાલવું.	ચાલ્યો.	ચાલશે.
ચાવ.	ચાવવું.	ચાવ્યું.	ચાવશે.

પાઠ ૨૫.

સાધીત નામ.

ડાહ્યું.	ડાહાપણ.	મિત્ર.	મિત્રાઈ.
પ્રજ્ઞા.	પ્રજ્ઞાઈ.	મનુર.	મનુરાઈ.
ભુકું.	ભુંડાઈ.	સાચું.	સાચાઈ.
ભલું.	ભલાઈ.	નવરૂ.	નવરાસ.
સેહેલું.	સેહેલાઈ.	ખાર.	ખારૂ.
સોધું.	સોધાઈ.	કવડું.	કવડાસ.
પુરું.	પુરાઈ.	મિઠું.	મિઠાસ.
સોજ્યું.	સોજાઈ.	ગુનાહ.	ગુનેહગાર.
હાજર.	હાજરી.	વાકેફ.	વાકેફગાર.
ધરડું.	ધડપણ.	ખખર.	ખખરદાર.
દાના.	દાનાઈ.	ગરમ.	ગરમી.
સાફ.	સફાઈ.	દોસ્ત.	દોસ્તી.
શેઠ.	શેઠાઈ.	જઈફ.	જઈફી.

પાઠ ૨૬.

એક બીજાથી ઉલટા શબ્દો.

હા.	ના.	પુરાણી.	દિલગીરી.
આપ.	લે	હસવું.	રડવું.
જા.	આવ.	ઊંધાવું.	જાગવું.
ખેસ.	ઉઠ.	મેહેનત.	આળસાઈ.
મિતું.	કડવું.	ગણું.	ભૂંડું.
સારું.	માફું.	નિતરું.	ગદલું.
સાચું.	જીતું.	સાફ.	મેલું.
ઉપર.	હેઠળ.	ડાઘું.	ધેલું.
આગળ.	પાછળ.	મોહટું.	જ્ઞાનું.
હમણા.	પછી.	જાડું.	પાતળું.
નમ્રદિક.	કુર.	નેકી.	બદી.
લાંબુ.	ટૂંકું.	સુખ.	કુઃખ.
જાડું.	પાતળું.	સુધારો.	બિગાડ.
ઉતરનું.	અડનું.	નમનતાઈ.	ગર્વ.
ઊંચું.	હલકું.	ઉજળું.	કાળું.
ઊંચું.	નાચું.	સાહુકાર.	ચોર.
મોઘું.	સોંધું.	થંડું.	ગરમ.
સુખડ.	કુઆડ.	તાજું.	વાસી.
ભારી.	હલકું.	લીલું.	સુકું.

પાઠ ૨૭.

એકમેકથી ઉલટા સાધીત વગેરે શબ્દો.

દ્વયોગી.	નિરૂપયોગી.	ધન.	નિર્ધન.
આકાર.	નિરાકાર.	આશા.	નિરાશા.
સમજી.	અણસમજી.	રોગી.	નિરોગી.
ધટવું.	અણધટવું.	સપુત.	કપુત.
દીકું.	અણદીકું.	અદબ.	બેઅદબ.
હિત.	અણહિત.	વફાઈ.	બેવફાઈ.
અંત.	અનંત.	શરમ.	બેશરમ.
અર્થ.	અનર્થ.	હિમાન.	બેહિમાન.
હાજર.	ગેરહાજર.	ફળ.	નિર્ફલ.
વાજાળી.	ગેરવાજાળી.	હદ.	બેહદ.
સલુકાઈ.	ગેરસલુકાઈ.	ડોળ.	બેડોળ.
ઉમેદ.	નાઉમેદ.	દિલ.	બેદિલ.
રાજી.	નારાજી.	કબુલ.	નાકબુલ.
પસંદ.	નાપસંદ.	ઈનસાફ.	બેઈનસાફ.
પાક.	નાપાક.	કાયદો.	બેકાયદો.
ફરમાન.	નાફરમાન.	ખખર.	બેખખર.
મંજીર.	નામંજીર.	ગુમાન.	બેગુમાન.
મરદ.	નામરદ.	ગુનાહ.	બેગુનાહ.
મુરાદ.	નામુરાદ.	તકસીર.	બેતકસીર.
લાયક.	નાલાયક.	નસીબ.	બેનસીબ.
વાકેફ.	નાવાકેફ.	ફિકર.	બેફિકર.

ભાગ ૨ જો.

પાઠ ૧.

એ રાખ્દોનાં વાડયો.

રાતી સાડી.
 પીળી ટોપી.
 પાજની ચોલી.
 ચિકનનું ઝળલું.
 બીણા બાળ.
 ગરમ ચાહે.
 મિઠું મધ.
 આટું ભાર.
 તિઆં મરી.
 સુકાં મરચાં.
 નરમ ગાદી.
 કઠણુ લાકડું.
 નવો સદરો.
 જુની ઇજર.
 ધનની પેઠી.
 હું બેસું.
 હું જ.
 તે આવેહે.

જુઠી ખુમ.
 સાચી વાત.
 લાલ ચોડા.
 લીલું ઝાડ.
 કાળી રાઈ.
 સફેદ દુધ.
 ખાંડનો શીરો.
 દરાખનો ઝુમખો.
 ગોઘાખનું ધુમ.
 ઘોડાની સરત.
 કાચની બારી.
 લાકડાંની પાટી.
 સોહોડાની છરી.
 સોનાંની વિઠી.
 રૂપાનો કળશીઆ.
 હમે બેઠાં.
 તમે ગયાં.
 તેઆએ ખાધું.

મારનાં પિચ્છ.
 બકરીનું શિંગડું.
 મોરીનો નળ.
 ઝાડનાં ફળ.
 કાચનો ખડીઆ.
 ગરીબ ગાય.
 ગોળ દડો.
 મોટું ધર.
 ધઉનો આટો.
 ચોખ્ખાની રાટલી.
 અર્ધગજ કપડું.
 બસેર ખાંડ.
 ચારમણ ચોખ્ખા.
 એક ફરો ચણા.
 પા તોલો સોનું.
 હમે આવસું.
 તમે જશો.
 તેઆ ખાશે.

પાઠ ૨.

ત્રણ શબ્દોનાં વાક્યો.

તમારો હાથ સાફ છે.	તે જીંદર દરમાં બગાય છે.
કેરીના રસ મિઠો છે.	હું રાજ નિશાળે જાઉં છું.
તે છોકરી ચંચળ છે.	હું કાગળ લખું તે તમે વાંચો.
આ છોકરો ડાહ્યો છે.	તેઓ ગાડીમાં બેસીને જાય છે.
બળદને ચાર પગ છે.	ડાથીબાઈનાં કપડાં મલાં છે.
તેઓ જલદીથી ન.હાસે છે.	બિલાડીની પુછડી વાંકી છે.
પેલી ઉઠીને બેસે છે.	આ ચોપડીનું પાનું ફાટેલું છે.
તમે જાગો છો.	માણસને બે હાથ અને બે પગ છે.
તે છાસ પીએ છે.	પેલી છોકરી જોરથી દોડે છે.
તેઓ ઘેર જાય છે.	તે પડી જાય.
તે મોટેથી બોલે છે.	બાઈ ચોપડી વાંચે છે.
પેલી ચક્રરડી ગોળ ફરે છે.	પેલું ધર નાહનું દેખાય છે.
રાતરે અંધારું પડે છે.	થોડો સુકું ધાસ ખાએ છે.
સવારે ઉજરું પડે છે.	તે પ્રભ પાડે છે.
આએ છોકરી રડે છે.	

પાઠ ૩.

વાતચીત.

આવો બેશો.

તમારી શી ખબર છે?

તમારા હકમાં ફવા ફરે છે.

તમારો બાઈ કાંદાં છે?

માહારો બાઈ નિશાળે ગમ્મલો છે. તે સાંહાંને ઘેર આવશે.
 તમારો બાઈ શું રિખેછે?
 તે વાંચવા, લખવા, તથા હિસાબ રિખેછે.
 તમારું નામ શું? માહારું નામ ગુલબાઈ.
 તમારો બાપ શો ધંધો કરેછે? તેવણ વેપાર કરેછે.
 તમે કાંહાં જામ્મોછો? હવે હું ઘેર જઈશ.
 તમે શું કરેછો? હું કપડાં સીવું છું.
 મારી નાધલી ખેડેન તો બાઈને રમાડેછે.
 ખારણા આગળ કોણ છે? કોઈ માણસ બાવાને મળવા આવ્યુંછે.
 તેને અંદર બોલાવો. કુરસી આપીને બેસાડો.

પાઠ ૪.

હું જોઈ છું રાખી? આંખથી.
 હું સાંભળું છું રાખી? કાનથી.
 નાક શું કામનું? સુંઘવાને કાંમનું.
 મહારું મોહોડું રા કામનું? ખાવા, અને સારા મિઠા ખોલો
 ખોલવાને કાંમનું.
 હું ચાલું છું રાખી? પગથી.
 મહારા હાથ કેટલા છે?
 બે હાથનાં આંગળાં કેટલાં?
 બે હાથ ને બે પગ મળીને કેટલાં આંગળાં થયાં.

મહારી ઢબર સાંનીછે? રેશમની.

રેશમ રાનું બનેછે?

એક જાતનો કીડો થાયછે, તે પોતાનાં પેટમાંથી તાર કાઢીને

રેશમની દડી બનાવે છે, તેમાંથી રેશમ બનેછે.

તમારો સદરો રાનોછે? સુતરાઉ કાપડનો.

સુતર રાનું બનેછે? રૂનું બનેછે.

રૂં ઝાડ ઉપર પાકેછે.

રૂનાં ઝાડને કપાસ કહેછે.

પાઠ ૫.

મોઢાંનાં બદન ઉપરના ઝીણા બાળને ઊંન કહેછે. ઊંનનાં ગરમ કપડાં બનેછે. તે પેહેરવાથી શિયાળામાં ઘણા થંડી લાગતી નથી. હું ચાલતાં ચાલતાં ઘણી થાકી ગઈ.

મહારી પાસે એક લખેલી અને ખીણ છાપેલી ચોપડી છે.
તમારી પાસે કેટલી જાતનું કાપડ છે. ત્રણ જાતનું, રેશમી,
સુતરાઉ ને ઉતનું.

મને ચીઠ્ઠી લખવા કાગળનો એક તાવ આપો.

તમે કેટલા દાવ રમ્યાં? દસ દાવ.

તમે નાગ જોયા છે? તેનો રંગ કેટલો છે?

મહારી બેઠેતને રાગ કહાડીને ગાતાં આવડે છે.

રાણીનાં રાજમાં લોકો સુખી છે.

જેની પાસે લાખ રૂપીઆ હોય તે લખપતી કહેવાય.

સુનાખાઇએ મહને ખાત મારી, તેથી તેનેજ લાજ લાગી.

મહારી માતા ગળામાં હીરાનો હાર અને હાથે મેલીની
ખાંગડી છે.

પાઠ ૬.

આ છરી કીટાઇને જુઠી થયેલી છે.

આ છોકરી ધણીજ નીચી છે.

દિવાળીના મેળામાં લોકોની ભીડ ધણી થાય છે.

તમે લખતી વખતે ધણી ભુલ સુક કરો.

ચંડીની રૂતમાં ધણી તાહાડ પડે છે.

જરબાઈનું રૂપ ધણું સારું છે. અને તે ધણીજ સુખી છે.
મહારી માને જૂત તથા જાડુ કોટળનો ખોટો વહેમ છે, તે
સમજાવીને કાઢો નાખવો જોઈએ. હેવા વહેમથી લોકો
દુઃખી થાય છે.

દાન ક્રીધાથી પુન લાગે છે.

ઝોંરી કરનારને કેદની સજા મળે છે.

મહારા શેઠને ગમે વર્ષ વેપારમાં ખાટ ગઈ, તેથી તેણે આગળ
વર્ષ ધંધા ક્રીધા નહી.

રેજ રાતના આઠ વાગતાં તોપ પડે છે.

આ ગીત ગાનારીનો કંઠ ધણો સારો છે.

ધરીઆળને કુંચી આપી નહોં તેથી તે બંધ પડ્યું છે.

ધરમાં માખ તથા મચ્છરથી હમે ધણું હેરાંત થઈએ છે.

પાઠ ૭.

નીતિને લગતી શિખામણો.

સદા સાચું બોલવું. સર્વેનું બધું ઈચ્છવું.

ગરીબ નાઆરપર દયા કરવી.

ધર્મનું કાંમ તરત કરવું. ગરીબ લોકોનું પાંગણ કરવું.
 માખાપની સેવા કરવી.
 માખાપને માત આપવું અને તેઓનું કષ્ટ કરવું.
 વડીલોની સામને બોલવું નહીં.
 બાઈ બેહેન તથા સગાં વાહાલાં સાથે હજી મળીને ચાલવું,
 અને એક ખીજા ઉપર હેત રાખવું.
 સારાં અને ડાહ્યાં લોકોની સંગત કરવી.
 વહેવાર ચોખ્ખો રાખવો. સારાં સહુકથી ચાલવું.
 નિતરેજા જોદાને યાદ કરતા રહેવું અને જોદાની બંદગી કરવી.
 પાપ કરવું નહીં. જીકું બોલવું નહીં.
 દગો કરવો નહીં. ઠગાઈ કરવી નહીં.
 કોઈને દુઃખ દેવું નહીં. ચોરી કરવી નહીં.
 ભુંડાં કાંમ કરવાં નહીં. કોઈને માકું બોલવું નહીં.

પાઠ ૮.

કોઈની આડી ચુગલી કરવી નહીં. કોઈને ગાળ દેવી નહીં.
 મોહોડામાંથી માઠા સખ્ખુન કાઢવા નહીં.
 સદા વિચારીને બોલવું. બોલીને ફરી જવું નહીં.

કનિયો ઠેઠા કરવો નહી. મસ્તી તોફાન કરવું નહી.
 મારામારી કરવી નહી. કેફ કરવી નહી.
 ચેડાં કહાડવાં નહી. કપડાં ફાડવાં નહી અને મેલાં ફરવું નહી.
 ફેલ કરવાં નહી. કોઈની સાથે વેર રાખવું નહી.
 કોઈ સાથે દુરામની કરવી નહી. કોઈની અદેખાઈ કરવી નહી.
 કોઈની લાજ લેવી નહી.
 કજીયા ઓરની સંગત કરવી નહી.
 લુચ્ચાઈ કરવી નહી.
 હિતાવળાં થવું નહી. વિચારીને બોલવું.
 પુતના કાંમ કરવાં.
 આખમાં શરમ રાખવી. સારાં સલુકથી ચાલવું.

પાઠ ૯.

નરમાસ, ધીરજ તથા સલુકાઈથી બોલવું.
 વગર વિચારે કાંમ કરવું નહી. બિકટનું કાંમ આવી પડે
 ત્યારે ડાહ્યાં આદમીને પુછીને કરવું.
 વગર પુછવે બોલવું નહી. ખાલી ટકટક કરવી નહી.
 કોઈની વચ્ચે બોલવું નહી.
 પુત્રે તેના જવાબ આપવો.
 સર્વે સાથે બહાઈ કરવી. કોઈને અવગુણ કરવો નહી.
 રીસ ધણી ચઢાવવી નહી. કંકાસ ધણો વધારવો નહી. જુદી
 શાહેદી પુરવી નહી.
 હરેક વાતમાં સમ ખાવા નહી. દાણ ચોરી કરવી નહી.
 ભુખ્યા તરસ્યાની અખર લેવી.
 આંખે દીકું તે અરે માતવું. આતરી કીધાવિના કાંને સાંભ-
 જેલી વાત ઉપર બરેસો લાવવો નહી.

રંગમાં બંગ કરવો નહી.
 કોઈને જુડો વાપદો કરવો નહી.
 કોઈ સાથે જુઓ રમવો નહી.
 કોઈને ઘણું હસવું નહી. ઊંઘાડ પગે ચાલવું નહી.
 રસ્તામાં કાંઈ ખાવું નહી. રસ્તે ચાલતાં દોડવું નહી. અ.
 છુલ્લો માર્ગે જવું નહી.
 કોઈની નીંદા કરવી નહી.
 નમનતાઈ રાખવી, ગર્વ કરવો નહી.
 સરા મિત્ર સાથે ખિગાડ કરવો નહી.
 કજીયો અથવા મારામારી થતી હોય ત્યાં ઉભાં રહેવું નહી.
 ખીજનો કજીયો પોતાને માથે ખેંચી લઈને વઢવું નહી. પો-
 તાને મોહોડે વખાણ કરવી નહી.

પાઠ ૧૦.

ઈશ્વર.

ઈશ્વરે આપણ સર્વેને પેદા કર્યાં, માટે ખુદાની હુમયાં ચાલ
 કરવી જોઈએ.

નિતરેજા જુદાની બંદગી કરવી. જુદાને પસંદ પડે તેવાં કાંમ કરવાં, કે તેથી સવાખ લાગે.

નરસાં કાંમથી દુર રહેવું.

સારાં કાંમ કીધાથી સવાખ લાગેછે. નરસાં કાંમ કીધાથી પાપ લાગેછે.

આપણુ તે કાંઈ કાંમ કરીએછે તે સર્વે ઈશ્વર જોએછે. જુદા

આપણને દેખાતો નથી, પણ તે સર્વે ડોકાણે હાજરછે.

આપણે જેવાં બી રીતીએ તેવાં કૃષ આખીએ.

જેવું કરીએ તેવું પામીએ.

સારાં અને નરસાં કાંમનો બદલો જુદાતાલા માણસને આપેછે,

મોટે સદા નેક કાંમ કરવાં અને બુંડાં કાંમથી વેગલાં રહેવું.

સારાં કાંમના બદલામાં મરણ પછી ખેડેશ્વર મળેછે. નરસાં

કાંમના બદલામાં દોષ્ટા મળેછે.

પાઠ ૧૧.

મા બાપ.

આપણાં મા બાપ આપણને ઘણાં આહેછે, અને આપણી ધણી જાતન કરેછે.

તેઓએ આપણને જન્મ આપ્યો તથા પાળી પોશીને મોટાં કર્યાં. તેઓએ આપણને સારી કેળવણી આપી, અને રૂઝ માર્ગે ચાલવાને શિખવ્યું. તેઓએ આપણાં ઉપર અતિધણી ઉપકાર કર્યો છે, તેહના બદલામાં ધડપણની વખતે તેઓની આકરી તથા બરદાસ્ત કરવાની આપણી ફરજ છે.

મા આપના ઉપકારનો બદલો બે ગુણવાન છોકરાઓએ કેહેલી રીતે વાળ્યો તેહની એક વાત કહુંકું, તે સાંભળો.

એક શેહેરમાં એક પહાડ સળગી ઉઠ્યો તેથી લોકોનાં ધર-બાર તથા માલમત સર્વે આગથી બળી જવા લાગ્યું, મોટે સંઘર્ષાં લોકો પોતાની માલમત લઈને નાહારવા લાગ્યાં. તે વેળાએ તે શેહેરમાં બે ઘણાજ ગુણવાન છોકરાઓ હતા. તેઓનાં મા આપ ઘણાંજ ધરડાં અને જમ્મૂ હતાં અને નાહારીને પોતાનો જીવ બંચાવવાની તેઓમાં શક્તિ નહીં હતી; તે જોઈને તેઓના છોકરાઓએ પોતાની સઘળી જનસ, માલ તથા દોલત પડતી મેલીને પોતાનાં માઆપનો જીવ બંચાવ્યો. એક છોકરાએ પોતાના આપને ખાંધ ઉપર લીધી અને ખીજાએ માને ખાંધ ઉપર લીધી અને શેહેરની બહાર નિકળી ગયા, તેથી તેઓની દોલત તો ગઈ પણ તેઓનાં મા આપ સલામત રહ્યાં, એ છોકરાઓની ખુખીની વખાણ સર્વે કોઈ કરવા લાગ્યું, અને તેઓની વફાદારીની યાદ આજસુધી રહી ગઈ છે.

સર્વે છોકરાઓને ઘટે છે કે પોતાનાં માઆપ ઉપર એવીજ રીતનો આદર રાખવો તથા એજ પ્રમાણે તેઓની સેવા કરવી.

પાઠ ૧૨.

ચોરી.

મા બાપની ફરજ છે કે છોકરાંએને સારી કેળવણી આપે, નેક રસ્તે ચાલવાને સિખવે અને ભુંડાં કાંમ કરવા નહીં દીએ. મા બાપ સારી કેળવણી આપે તો છોકરાં સમજી અને સારાં નિકળે. મા બાપ પોતાનાં છોકરાંએને લાડ લડાવે અને નરસે માર્ગે ચાલવા દીએ તો તે છોકરાં ખરાબ અને ભુંડાં નિકળે.

એક છોકરો એક દહાડે ઈંડું ચોરીને પોતાની મા પાસે લઈ ગયો ત્યારે તેહની માએ લાલચ કરીને તે છોકરાને માચ્છો નહીં; પછી તે છોકરો મોઢી મોઢી ચોરીએ કરવા લાગ્યો અને શેવટે તેણે એક બાકળનું ઘરણું ડાઘી લઈને ખુન કીધું ત્યારે તેહને ફાંસી દેવાનો હુકમ થયો. તે વળા પેલા છોકરાએ કાળાવાળા કરીને પોતાની માએને પોતાની પાસે બોલાવીને તેના કાંત જોરથી કરડી આધો; તે વળા લોકો ચીડાઈને કહેવા લાગ્યા જે આ કેહેવો દુષ્ટ છે કે મરતો મરતોખી પોતાની માને દુઃખ દે છે. ત્યારે તે છોકરાએ જવાબ દીધો કે “બાઈએ તમો મહારા એહવાળથી વાકેફ નથી. હું બ્યારે પેહેલાં એક ઈંડું ચોરી લાગ્યો ત્યારે એ માએ મને સજા કીધી નહીં તેથી હું આજે આ સજાને પોહિંચ્યો. એ માએ જે મને બાળપણથીજ વાચ્છો હોત તો આજ હું ફાંસી શું કરવા જાત?”

પાઠ ૧૩.

ખાટારું.

કોઈ ભરવાડનો છોકરો “વર આણું રે વર આણું, કોઈ મહારી મદદે આવો!” એમ અમથોજ મોટા આવજાથી બુમ પાડીને આસપાસનાં લોકોને જુદા ગભરાવતો હતો, તે વખતે લોકો જઈને જોતા ત્યારે વર કોણનું નોંધાત કોણની. એમ તે લોકો ખીચારા ઘણીવાર ફીફા પડીને પાછા ફર્યા. પછી એક વખત એવું બન્યું કે અરેઅરેજ વર આણું, ત્યારે પેલા છોકરો પેલેલાં કરતાં વધારે ઘનરાઈને ઘણીજ બુમો પાડવા મંડી ગયો, પણ તેનાં બોલવા ઉપર કોઈએ ભરસો રાખ્યો નહીં અને તેની મદદે કોઈ ગયું નહીં. તેથી વરએ પેલા છોકરાના સઘળાં ઘેરાં મારીને પાંધાં. એ ઉપરથી તે છોકરાનાં શેઠને ખહુજ રીસ ચઢ્યાથી તેણે તે છોકરાને પોતાને ત્યાંહાંથી કહાડી મુક્યો. ત્યાર પછી તે છોકરાને કોઈએ આકરી રાખ્યો નહીં, ને તેણે રખડી રઝળીને તથા છેલે બિચ્ચ માગીને પોતાનું ગુજરાંન ચલાવ્યું.

જીકું બોલે જે કદી,
પાપો પુરો થાય;
તે માટે બાળક તમે,
ન કરો એ ઉપાય. ૧.
સાચામાં સુખ છે ઘણું,
સાચે સહનો સ્નેહ;
સાચે રાચે જગપતિ,
સાચે શોભે દેહ. ૨.

પાઠ ૧૪.

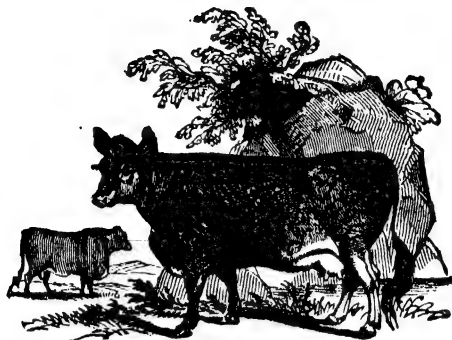

સંગત.

એક વાઘરી માળામાથી પોપટનાં એ બચ્ચાં લઈ ગયો, તેમાનું એક બચ્ચું સારાં માણસને ઘેર વેચ્યું, ને બીજું નઠારને તાંહાં વેચ્યું. પેલાં સારાં માણસને ઘેર વઢવાડ કે ગાળાગાળી થતી નેહિતી; કેઈ ભુંડું બોલે નહીં; કેઈ આવે જાય તો તેને સારી રીતે બોલાવે અને માન આપે. પેલો પોપટ એ શિખ્યો. પણ પેલાં નઠારાં માણસનાં ઘરમાં તો રોજ મારામારી, ગાળાગાળી, લુચ્ચાઈ અને દોંગાઈ થાય તે સઘણું બીજો પોપટ શીખ્યો. તે ગાંમનો રાજા એક દહાડો તે રસ્તેથી જતો હતો તેને જોઈને પેલો પોપટ ભુંડી ગાળો દેવા લાગ્યો અને બોલ્યો કે “હેને મારો, કાપો!” એ સાંભળીને રાજાને માઠું તો લાગ્યું, પણ બોલ્યો નહીં. આગળ ચાલતાં પેલાં સારાં માણસનું ઘર આવ્યું ત્યાં રાજાને જોઈને પેલો પોપટ માઠું માન આપીને મિઠા વચ્ચનો બોલ્યો. તે સાંભળી રાજા ધણો અજબ થયો અને વિચાર કરતો કરતો ઘેર ગયો. પછી તપાસ કરતાં રાજાને માલમ પડ્યું કે એ બેહુ પોપટ એકજ માં બાપનાં બચ્ચાંછે. પણ એક નઠારી સોબતમાં રહ્યો તેથી નઠારે નિકળ્યો અને બીજો સારો સોબતમાં રહ્યો તેથી બોલો નિકળ્યો. છોકરાંએએ આ શિખાંમણ કદી ભુલવી નહી કે જેવી સોહબત તેવી અસર.

પાઠ ૧૫.

ગાય.

છોકરાંઓ તમે ગાય જોઈછે? હાજી. અમારા ઘર આ-
ગળથી રેલ સવારના જાય છે. એ જનવરને ચાર પગ હોય
છે. તે ચારે પગ ચાલવાના કામમા લાવેછે માટે તેને ચો-
પગું જનવર કહેછે. એને માથા ઉપર એ આણીવાળાં શિંગડાં
અને પછવાડે પુંછડું હોય છે. શિંગડાંથી એ જનવર ચોતાનો
બચાવ કરે છે. પુંછડું એના દિલ ઉપર માખી મચ્છર વગેરે
નાહાનાં જનવરોને ઈરાડવાના કામમા આવે છે.

ગાયને આપણી પેઠે હાથ હોતા નથી. ત્યારે એ રાથી ખાતી
હશે? ગાયનું ડાકું આપણી પેઠે નથી તેનું તો ડાકું નીચું હોય
છે. તેથી તે નીચું ડાકું રાખી મોહોડથી ખાય છે. ગાય થું
ખાતી હશે તે તમે જાણો છો? હાજી ગાય તો બધુંએ ખાય, ઘાંસ,
દાણા રેશલા જે નાખીએ તે ખાય.

ગાય એ ઘણું ગરીબ જનાવર છે, વગર કારણે કોઈને મારતી નથી. કોઈ કોઈ ગાયતો મારકણી પણ હોય છે. પાસે જમ્યા ત્યારે રિંગડાં ભિક્કે છે. પાટું મારે છે. પાટું તે શું તે તમે જાણો છો? ગાય લાત મારે તે પાટું કહેવાય. મોટે અજાણી ગાય પાસે જવું નહીં.

ગાયને લોકો પાળે છે; તે આપણને દૂધ આપે છે. તે દૂધ પીધામા આવે છે; તે ઘણું ઉપયોગી જનાવર છે. દુધનું દંડી, મલાઈ, માખણ અને ઘણીક જાતની મિઠાઈ બને છે. ગાયનાં બચ્ચાંને વાછરડો કહે છે. તેને મોટો બલદ થયા પછી ગાડીમાં જોડે છે. અને તેની પાસે હોળ બેડાવે છે.

દોહોરા.

ગુણ અગણિત છે ગાયમા,

સુખ દાતા કહેવાય;

દે છે તે દંડી દૂધ ધી,

આંતે સૌ જન આય. ૧.

પશુ પંખી નર નારને,

જુએ જન્મતી વાર;

ઘણું કરી ધી દૂધ છે,

એજ પાણુ આધાર. ૨.

પાઠ ૧૬.

ભેંસ.

છોકરાં તમે જાણો છો કે ભેંસ પણ ગાયને મળતું જનવર છે. પણ કેઈ વાતમાં મલતું નથી તે તમે જાણો છો? નાહ. ત્યારે હું તમને કહું છું. એ રાત્રીએ, ભેંસની આમડી ગાયની આંમેડી કરતાં જડી અને કાળા રંગની હોય છે. ગાયની પેડે તેની પિઠ ઉપર બાળ હોતા નથી. અને તેનાં શિંગડાં ગાયનાં શિંગડાં કરતાં ઘણાં મોટાં અને વાંકાં હોય છે.

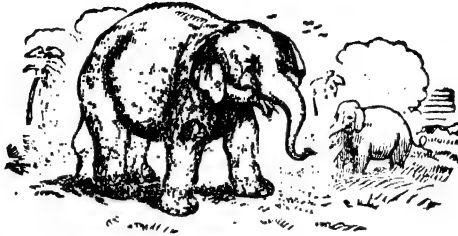
ભેંસને પાણીમાં રહેવું બહુ ગમે છે. બધાં પાણીનાં અભોગિયા બરેલાં હોય, અથવા આડામાં કાદવ કચડ વગેરે હોય ત્યાંહાં ભેંસ ઘણી ખુશીથી લોટયાં અને ખરાડયાં કરે છે. તે નદીમાં અથવા તળાવમાં પાણીના અંદર ઊંચું ડોકું રાખી તથ્યાં કરે છે.

ભેંસ ગાયના કરતાં ઘણું દૂધ આપે છે. તેનાં શિંગડાંની કાં-રાકી, છરીના હાથા, વગેરે ઘણીક સ્ત્રીએ ખને છે. જોમ એ જનાવર જીવતાં આપણાં કામમાં આવે છે તેમ મુવા પછી પણ ઘણું કામનું છે. એનાં આમડાંની ગાડીની ધમણ, જોડ, ચોપડીનાં પુકાં વગેરે ઘણી સ્ત્રીએ ખને છે.

ભેંસના નરને પાડો કહે છે. તે ઘણો જોરાવર અને તોફાની હોય છે. કેટલાક દેશના લોકો એની પાસે હોળ ખેડાવે છે. કોઈ કોઈ જગો ઉપર તો એને કોરામાં તથા તેજની ઘાણીમાં જોડે, તથા એની પિઠ ઉપર પખાળમાં પાણી ભરી બિસ્તી લોકો રસ્તામાં પાણી છાંટે છે.

પાઠ ૧૭.

હાથી.

એ ચોપગાં જનવરોમાં સહુથી મોહટું પ્રાણી ગણાય છે. એનાં શરીરના અજાણ જોવા ભાગ નોંધએ તો એની સુંદર છે. તે એને નાકની અને હાથની જગો ઉપર કામમાં આવે છે. હરેક વસ્તુ ઊંચકવી મુકવી હોય તે સુંદરથી ઊંચકે છે. એના પગ થાંભલા જેવા જડા હોય છે. એની આંખ અને કાન એના શરીરના બીજા ભાગોના પ્રમાણ કરતાં ઘણા મોહટાં છે. એના કાન પંખાની ગરજ સારે છે.

હાથી એક ઘણું ગંભીર અને સમજુ જનાવર છે. હાથી સેહાયી પગાય છે. રાજાઓ પોતાને ઘેર હાથી પાળે છે. અને તેના ઉપર અંગાડી યાને દોડો ફરી તે ઉપર સવારી કરે છે, અને કેટલીક જગોએ એના ઉપર લશ્કરી અસખાય મુકી બારખરંદારીનું કામ કરાવે છે. એ વગર થાકવે રોજનાં પચાસ ગાંઠ મુસાફરી કરી શકે છે. કહે છે કે હાથી શો વર્ષ મુકી જીવે છે.

જેવું એ જનાવર ગરીબ છે તેવું સીડાએવું હોયતો ઘણું નુકસાન કરે છે. હાથી પોતાની રખેવાતી કરનાર માહાવતને

તાપે રહે છે. એ માહાવત અંકારા નામનાં હાથી આર વડે હાથીને પોતાના હુકુમમાં ચલાવે છે તથા ઉભો રાખે છે અને બેસાડે છે.

હાથીનો ખોરાક ઘાસ દાણો વગેરે છે, પણ તેનો મુખ્ય ખોરાક વડનું ઝાડ ગણાય છે. જો વડનું ઝાડ એને મળ્યું તો એ જાનવરને ખીજાં કરાંતી ગરજ પડતી નથી. હાથી આફ્રિકા ખંડમાં તથા હિંદુસ્થાનમાં પુષ્કળ મળી આવે છે.

પાઠ ૧૮.

સિંહ.

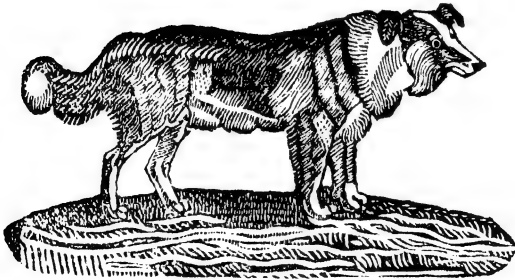
સિંહ એ બિલાડીની જાતનું ઘણુંજ ભયંકર કાઠી ખાનારું પ્રાણી છે. એનો દમામ અને ઠસો જોઈનેજ આપણને ભય પેદા થાય છે. ખીજાં પ્રાણી કરતાં એ વધારે કુદરતી ધરાવે છે. આ ઉપરથી એને પશુઓનો રાજા એવું નામ આપ્યું છે. નર સિંહની ગરદન પર લાંબા ને જડા બાળની યાલ હોય છે, તે બ્યારે ગુસ્સે ભરાય છે ત્યારે, અથવા તો મરજી પડતે ઉભી કરે છે. એના ભયંકાર ને મોટા બરાડા ધણા દુરથી સંભલાય છે. એ પોતાનું રહેઠાણ ઘણું કરીને પાણીની નજીક મોટી

ઝાડીઓમાં અથવા ગોફામાં ફરે છે, કે તેને શિકાર મળ્યા વગર રહે નહીં. એ પોતાના શિકાર ઉપર તાકી એકેદમ દુરથી કૂદકો મારી ધસારે ફરે છે; અને ઘાયું કરીને તો તે પોતાની પેટીની જ કોથિસમાં પાર પડે છે. જો તક મળી તો માંણસ વ- ઠિકને તે છોડતો નથી. એવું જાણાયું છે કે આ જોરમંદ, બ- ષંકાર, ને ઘાતકી પ્રાણીને કોઈ કોઈવાર જો અમપણથી જ પ- કડીને પાણું હોય તો તે પલાઈ શકે છે; તોખી તે ઉપર ભરેસે રહેવું ધાસ્તી ભરેલું છે. એની પેદાસ હિંદુસ્તાન અને આફ્રિકા ખંડના ઘણા ગરમ ભાગોમાં થાય છે.

સિંહની માદા પણ જોર અને ઘાતકીપણામાં કુંઈ કમ નથી. તે પોતાનાં બચ્ચાં ઉપર જે પ્યાર રાખે છે તે તારીફ લાયક છે. જો કોઈએ તેણીનાં બચ્ચાં ઉપર ધસારે કાઢે તો તેનાં બ- ચાવ અને છુટકારાને માટે તે પોતાનો જીવ જતાં સુધી ધણી બહાદુરીથી લડે છે.

પાઠ ૧૬.

કુત્રો.

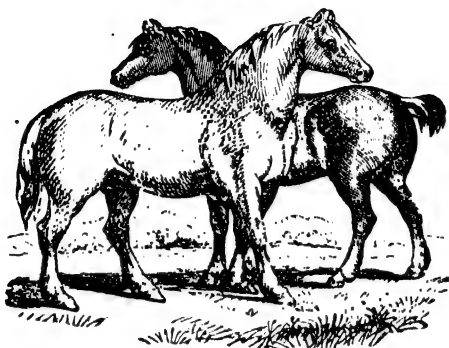
માસ ખાનાર બધાં પ્રાણીઓમાં કુત્રા જેવું ફરમાખરદાર અને નિમકહલાલ પ્રાણી બીજું એકે હશે નહીં. એની ઘણીક

જાતોછે. જેવી કે ચોકીદાર, શિકારી, દરીઆઈ, બરવાડી વગેરે. એ પ્રાંણીમાં કોઈની સુંઘવાની શક્તિ, કોઈની દોડવાની ઝડપ, અને કોઈની જોવાની ઈંદ્રિય ધણી તેજ અને તીક્ષ્ણ હોયછે. કુત્રા પોતાના ધણીના ઘરની તથા જાન માલની ચોકી કરેછે; શિકારને શોધી તેને પકડી આપેછે; પાંણીમાં ડુબીતી હરેક સીજ યા માણસનો અચાવ કરેછે; અરકમાં દટાયલાં માણસોના શોધ કરી, તેમને તેમાંથી બહાર કહાડેછે. આ અસીલ, અંચળ અને તિમકહજાજ પ્રાંણીની શુદ્ધતા તરેહવાર દાખલાઓ જાણવામાં આવ્યાછે, તેમાંથી એક અને જણાવીએછે.

એક મુસાફરે કોઈએક ગ્રહસ્થને ત્યાં ઉતારે લીધો. પછે એ ચાર દિવસે તે ત્યાં એક મોટી પેટી લાવ્યો. હવે તે ગ્રહસ્થને ત્યાં એક પાળેલો કુત્રો હતો, તેની નજર પેલી પેટીપર પડતાંજ તેની આસપાસ અહીંથી તહીં દોડવા લાગ્યો, અને મોટે સોદે બસવા માંડ્યું. ધણીવાર ધંમકાવ્યા છતાં તે મુગો ન રહ્યો, તેથી તેના ધણીના દિલમાં શક ઉત્પન્ન થયો કે આટલો ધમકાવ્યા છતાં એ વગર કારણે એમ કરે નહી, તેથી તેણે અને આસપાસનાં બીજાં માણસોએ પેલા મુસાફરની પાસે તેની તે પેટી ઉઘાડવાની કુરજ પાડી. પેટી ઉઘાડતાં તો તેમાં છુપાઈ રહેલો એક ચોર તેઓની નજરે પડ્યો. આ ચોર પેલા મુસાફર સાથે આગળથીજ મનમુગો કરીને બરાબ રહેલો હતો કે દાવ ફાવતાં પેલા ગ્રહસ્થને ત્યાં ચોરી કરવાને બેઉને બની આવે.

પાઠ ૨૦.

ઘોડો.

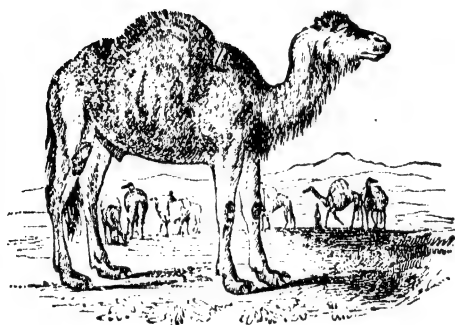
ઘોડો એ એક ખુબ સુરત, બળવાન, ચાલાક, અને ઝડપવાળું પ્રાણી છે. માણસ જાતને તેનાં તઠેહવાર ડાંમકાજમાં એ ઘણો ઉપયોગી છે. કુત્રાંતી પટે એ જાનવર પણ પોતાના ધણી તરફની નિમકહલાલી અને વફાદારી બતાવે છે. એના આરાક ધાસ ઘાંણો તથા વનસ્પતિ છે. સર્વેમાં અરબી ઘોડાની જાત અને બુતીઆદ ધણી જીંચી ગણાય છે. અરબ લોક પોતાના ઘોડાપર કેટલો પ્યાર રાખે છે, તે વિષે તમેને આગળ જણાવીશું. અરબ લોકનાં બન્ધ્યાં તો એક રમકડું હોય તેમ એ જાનવર સાથે રમે છે. એની સુંઘવાની શક્તિ ધણી તીક્ષ્ણ હોય છે.

એક અરબે પોતાનો ઘોડો વેચવાનું કોઈ અંગ્રેજ સાથે સાટું કર્યું. પેલા અરબે માગેલી કિંમત આપીને અંગ્રેજે તે ઘોડો માંગ્યો. રૂપીઆનો ઢગલો જોઈને પેલો અરબ બોલી ઉઠ્યો, “અરે મહારા વાહાના ઘોડા, અરે મહારાં અમૂલ ઝવેર, આ

અણનંદથી રાખસ તને મારશે તથા ખીનને અનેક દુઃખ તારીપર પાડશે, શું આ નાંણાની રકમ લઇને હું તને વેચું? ના એવું કદી બનનાર નથી. મોટે ચાલ મહારી સાથે પાછો ફર ને મહારાં વાહાણાં બચ્ચાંબીને ખુરાહાલ કર.” એટલું બોલી તે ચરખ લાગણીજ તે ઘોડાપર સ્વાર થઇ ત્યાંથી જતો રહ્યો.

પાઠ ૨૧.

ઉંટ.

ઉંટ જેવા સમુદ્રીવાસી પ્રાણી ખીનને ઘોડાંજ હશે. એની ગરદન લાંબી ને માથું ન્હાનું છે. એના પગનાં તળીઆ પોહાળાં અને પોચાં હોય છે. જેથી એના પગ રેતીમાં બેસી જતા નથી, તથા તળીઆં દાઝતાં નથી. એની પિઠ ઉપર ખુંધ જેવું કંઈ નિકળ્યું છે તે પરમેશ્વરે એનાં સારાંને મોટેજ કીધું છે. તેમાં બધી ચરખી ભરેલી છે તેથી ભ્યારે ખોરાક નથી મળતો ત્યારે એનું પોષણ થાય છે. પરમેશ્વરે એનામાં બે હો-

જરી મુકી છે, એકમાં તે જરૂરનાં વખતનેસર પાણીનો જથ્થો સાચવી રાખે છે. એની સુંઘવાની શક્તિ ઘણી અંચળ છે. પાંણી ક્યાં મળશે તે જગો એને માલુમ પડે છે. ઝાડ પાલા અને કાંટાની ઝાડીપર એનું ગુજરાન થાય છે. કેટલાક દિવસો સુધી વગર ખોરાક પાંણીએ એ રહી શકે છે. એ ગરમ રેતીનાં જંગલોમાં નદિઝડ ૩૦ થીતે ૩૫ મણનો બોળે બીચકીને મુસાફરી કરે છે. અરબલોક એનાં દુધ, માસ, આગડાં બાળ સર્પનો ઉપયોગ કરે છે. બીટલી માદાને સાંઢણી કહે છે અને તેની આજ ઘણી ઝડપની છે. બીટપર ખેસનારને સારવાન કહે છે.

પાઠ ૨૨.

નારીએલી.

નારીએલીનું ઝાડ આસરે ૪૦ થીતે ૫૦ હાથ ઊંચું હોય છે. એને માહાડ કરીને પણ કહે છે. એનો દરેક ભાગ આપણને કાંમ લાગે છે. એનું થડ ચીરીને પાંણી લાવવા લઈ જવાની પરનાલ બનાવે છે. એનાં પાતરાં લાંબાં હોય છે ને વચ્ચે જે

સગી હોયછે તેના કચરો કહાડવાના જીતારા બનાવ્યામાં આવે છે. એની આવકથી ગરીબ લોક પોતાનાં ઘરનાં છાપરાં બનાવેછે. વળી બેસવાની સાદડી પણ તેની બનેછે. એ ઝાડમાંથી જે રસ નિકળેછે તેને તાડી કહેછે. ઘણાક પકવાનોમાં તાડી વાપરેછે. તેનો ડાર પણ બનેછે. એ ઝાડનાં ફળને નારીએલ અથવા શ્રીફળ કહેછે. તેમાં પાંણી, કોપરં, કાચલી, ને છાલું હોયછે. છાલના રેસાને કાચો કહેછે, તેના દોરડાં બનેછે. કોપરં આપણે ઘણીક રીતે ખપમાં લાવીએ છે. કોપરં મુકાઈ બન્ય ત્યારે તેને ઘાંણીમાં પીલીને તેમાંથી તેલ કાઢાડેછે, જેને આપણે કોપરેલ કરીને કહીશુએછે. તે દિવા કરવાનાં ઉપયોગમાં આવેછે.

$१ \times १ = १$	$१ \times २ = २$	$१ \times ३ = ३$
$२ \times १ = २$	$२ \times २ = ४$	$२ \times ३ = ६$
$३ \times १ = ३$	$३ \times २ = ६$	$३ \times ३ = ९$
$४ \times १ = ४$	$४ \times २ = ८$	$४ \times ३ = १२$
$५ \times १ = ५$	$५ \times २ = १०$	$५ \times ३ = १५$
$६ \times १ = ६$	$६ \times २ = १२$	$६ \times ३ = १८$
$७ \times १ = ७$	$७ \times २ = १४$	$७ \times ३ = २१$
$८ \times १ = ८$	$८ \times २ = १६$	$८ \times ३ = २४$
$९ \times १ = ९$	$९ \times २ = १८$	$९ \times ३ = २७$
$१० \times १ = १०$	$१० \times २ = २०$	$१० \times ३ = ३०$

$१ \times ४ = ४$	$१ \times ५ = ५$	$१ \times ६ = ६$
$२ \times ४ = ८$	$२ \times ५ = १०$	$२ \times ६ = १२$
$३ \times ४ = १२$	$३ \times ५ = १५$	$३ \times ६ = १८$
$४ \times ४ = १६$	$४ \times ५ = २०$	$४ \times ६ = २४$
$५ \times ४ = २०$	$५ \times ५ = २५$	$५ \times ६ = ३०$
$६ \times ४ = २४$	$६ \times ५ = ३०$	$६ \times ६ = ३६$
$७ \times ४ = २८$	$७ \times ५ = ३५$	$७ \times ६ = ४२$
$८ \times ४ = ३२$	$८ \times ५ = ४०$	$८ \times ६ = ४८$
$९ \times ४ = ३६$	$९ \times ५ = ४५$	$९ \times ६ = ५४$
$१० \times ४ = ४०$	$१० \times ५ = ५०$	$१० \times ६ = ६०$

$१ \times ७ = ७$	$१ \times ८ = ८$	$१ \times ९ = ९$
$२ \times ७ = १४$	$२ \times ८ = १६$	$२ \times ९ = १८$
$३ \times ७ = २१$	$३ \times ८ = २४$	$३ \times ९ = २७$
$४ \times ७ = २८$	$४ \times ८ = ३२$	$४ \times ९ = ३६$
$५ \times ७ = ३५$	$५ \times ८ = ४०$	$५ \times ९ = ४५$
$६ \times ७ = ४२$	$६ \times ८ = ४८$	$६ \times ९ = ५४$
$७ \times ७ = ४९$	$७ \times ८ = ५६$	$७ \times ९ = ६३$
$८ \times ७ = ५६$	$८ \times ८ = ६४$	$८ \times ९ = ७२$
$९ \times ७ = ६३$	$९ \times ८ = ७२$	$९ \times ९ = ८१$
$१० \times ७ = ७०$	$१० \times ८ = ८०$	$१० \times ९ = ९०$

$१ \times १० = १०$	$११ \times १ = ११$	$१२ \times १ = १२$
$२ \times १० = २०$	$११ \times २ = २२$	$१२ \times २ = २४$
$३ \times १० = ३०$	$११ \times ३ = ३३$	$१२ \times ३ = ३६$
$४ \times १० = ४०$	$११ \times ४ = ४४$	$१२ \times ४ = ४८$
$५ \times १० = ५०$	$११ \times ५ = ५५$	$१२ \times ५ = ६०$
$६ \times १० = ६०$	$११ \times ६ = ६६$	$१२ \times ६ = ७२$
$७ \times १० = ७०$	$११ \times ७ = ७७$	$१२ \times ७ = ८४$
$८ \times १० = ८०$	$११ \times ८ = ८८$	$१२ \times ८ = ९६$
$९ \times १० = ९०$	$११ \times ९ = ९९$	$१२ \times ९ = १०८$
$१० \times १० = १००$	$११ \times १० = ११०$	$१२ \times १० = १२०$

$१३ \times १ = १३$	$१४ \times १ = १४$	$१५ \times १ = १५$
$१३ \times २ = २६$	$१४ \times २ = २८$	$१५ \times २ = ३०$
$१३ \times ३ = ३९$	$१४ \times ३ = ४२$	$१५ \times ३ = ४५$
$१३ \times ४ = ५२$	$१४ \times ४ = ५६$	$१५ \times ४ = ६०$
$१३ \times ५ = ६५$	$१४ \times ५ = ७०$	$१५ \times ५ = ७५$
$१३ \times ६ = ७८$	$१४ \times ६ = ८४$	$१५ \times ६ = ९०$
$१३ \times ७ = ९१$	$१४ \times ७ = ९८$	$१५ \times ७ = १०५$
$१३ \times ८ = १०४$	$१४ \times ८ = ११२$	$१५ \times ८ = १२०$
$१३ \times ९ = ११७$	$१४ \times ९ = १२६$	$१५ \times ९ = १३५$
$१३ \times १० = १३०$	$१४ \times १० = १४०$	$१५ \times १० = १५०$

$१६ \times १ = १६$	$१७ \times १ = १७$	$१८ \times १ = १८$
$१६ \times २ = ३२$	$१७ \times २ = ३४$	$१८ \times २ = ३६$
$१६ \times ३ = ४८$	$१७ \times ३ = ५१$	$१८ \times ३ = ५४$
$१६ \times ४ = ६४$	$१७ \times ४ = ६८$	$१८ \times ४ = ७२$
$१६ \times ५ = ८०$	$१७ \times ५ = ८५$	$१८ \times ५ = ९०$
$१६ \times ६ = ९६$	$१७ \times ६ = १०२$	$१८ \times ६ = १०८$
$१६ \times ७ = ११२$	$१७ \times ७ = ११९$	$१८ \times ७ = १२६$
$१६ \times ८ = १२८$	$१७ \times ८ = १३६$	$१८ \times ८ = १४४$
$१६ \times ९ = १४४$	$१७ \times ९ = १५३$	$१८ \times ९ = १६२$
$१६ \times १० = १६०$	$१७ \times १० = १७०$	$१८ \times १० = १८०$

			ઐકે પાણું ૫આ.		
૧૯ × ૧ = ૧૯	૨૦ × ૧ = ૨૦	૧ × ૦૧ = ૦૧	૧ × ૦૧ = ૦૧		
૧૯ × ૨ = ૩૮	૨૦ × ૨ = ૪૦	૨ × ૦૧ = ૦૨	૨ × ૦૧ = ૦૨		
૧૯ × ૩ = ૫૭	૨૦ × ૩ = ૬૦	૩ × ૦૧ = ૦૩	૩ × ૦૧ = ૦૩		
૧૯ × ૪ = ૭૬	૨૦ × ૪ = ૮૦	૪ × ૦૧ = ૦૪	૪ × ૦૧ = ૦૪		
૧૯ × ૫ = ૯૫	૨૦ × ૫ = ૧૦૦	૫ × ૦૧ = ૦૫	૫ × ૦૧ = ૦૫		
૧૯ × ૬ = ૧૧૪	૨૦ × ૬ = ૧૨૦	૬ × ૦૧ = ૦૬	૬ × ૦૧ = ૦૬		
૧૯ × ૭ = ૧૩૩	૨૦ × ૭ = ૧૪૦	૭ × ૦૧ = ૦૭	૭ × ૦૧ = ૦૭		
૧૯ × ૮ = ૧૫૨	૨૦ × ૮ = ૧૬૦	૮ × ૦૧ = ૦૮	૮ × ૦૧ = ૦૮		
૧૯ × ૯ = ૧૭૧	૨૦ × ૯ = ૧૮૦	૯ × ૦૧ = ૦૯	૯ × ૦૧ = ૦૯		
૧૯ × ૧૦ = ૧૯૦	૨૦ × ૧૦ = ૨૦૦	૧૦ × ૦૧ = ૧૦	૧૦ × ૦૧ = ૧૦		

૧૧ × ૦૧ = ૨૩	૨૧ × ૦૧ = ૫૧	૩૧ × ૦૧ = ૭૩
૧૨ × ૦૧ = ૩	૨૨ × ૦૧ = ૫૨	૩૨ × ૦૧ = ૮
૧૩ × ૦૧ = ૩૧	૨૩ × ૦૧ = ૫૩	૩૩ × ૦૧ = ૮૧
૧૪ × ૦૧ = ૩૨	૨૪ × ૦૧ = ૫૪	૩૪ × ૦૧ = ૮૨
૧૫ × ૦૧ = ૩૩	૨૫ × ૦૧ = ૫૫	૩૫ × ૦૧ = ૮૩
૧૬ × ૦૧ = ૪	૨૬ × ૦૧ = ૫૬	૩૬ × ૦૧ = ૮૪
૧૭ × ૦૧ = ૪૧	૨૭ × ૦૧ = ૫૭	૩૭ × ૦૧ = ૮૫
૧૮ × ૦૧ = ૪૨	૨૮ × ૦૧ = ૫૮	૩૮ × ૦૧ = ૮૬
૧૯ × ૦૧ = ૪૩	૨૯ × ૦૧ = ૫૯	૩૯ × ૦૧ = ૮૭
૨૦ × ૦૧ = ૪	૩૦ × ૦૧ = ૬૦	૪૦ × ૦૧ = ૧૦

			ઐકે અરવે અરવે.		
૪૧ × ૦૧ = ૧૦૧	૧ × ૦૧ = ૦૧	૧૧ × ૦૧ = ૫૧	૧ × ૦૧ = ૦૧		
૪૨ × ૦૧ = ૧૦૨	૨ × ૦૧ = ૦૨	૧૨ × ૦૧ = ૫૨	૨ × ૦૧ = ૦૨		
૪૩ × ૦૧ = ૧૦૩	૩ × ૦૧ = ૦૩	૧૩ × ૦૧ = ૫૩	૩ × ૦૧ = ૦૩		
૪૪ × ૦૧ = ૧૦૪	૪ × ૦૧ = ૦૪	૧૪ × ૦૧ = ૫૪	૪ × ૦૧ = ૦૪		
૪૫ × ૦૧ = ૧૦૫	૫ × ૦૧ = ૦૫	૧૫ × ૦૧ = ૫૫	૫ × ૦૧ = ૦૫		
૪૬ × ૦૧ = ૧૦૬	૬ × ૦૧ = ૦૬	૧૬ × ૦૧ = ૫૬	૬ × ૦૧ = ૦૬		
૪૭ × ૦૧ = ૧૦૭	૭ × ૦૧ = ૦૭	૧૭ × ૦૧ = ૫૭	૭ × ૦૧ = ૦૭		
૪૮ × ૦૧ = ૧૦૮	૮ × ૦૧ = ૦૮	૧૮ × ૦૧ = ૫૮	૮ × ૦૧ = ૦૮		
૪૯ × ૦૧ = ૧૦૯	૯ × ૦૧ = ૦૯	૧૯ × ૦૧ = ૫૯	૯ × ૦૧ = ૦૯		
૫૦ × ૦૧ = ૧૧૦	૧૦ × ૦૧ = ૧૦	૨૦ × ૦૧ = ૧૦	૧૦ × ૦૧ = ૧૦		

૨૧ x ૦ = ૧૦	૩૧ x ૦ = ૧૫	૪૧ x ૦ = ૨૦
૨૨ x ૦ = ૧૧	૩૨ x ૦ = ૧૬	૪૨ x ૦ = ૨૧
૨૩ x ૦ = ૧૧	૩૩ x ૦ = ૧૬	૪૩ x ૦ = ૨૧
૨૪ x ૦ = ૧૨	૩૪ x ૦ = ૧૭	૪૪ x ૦ = ૨૨
૨૫ x ૦ = ૧૨	૩૫ x ૦ = ૧૭	૪૫ x ૦ = ૨૨
૨૬ x ૦ = ૧૩	૩૬ x ૦ = ૧૮	૪૬ x ૦ = ૨૩
૨૭ x ૦ = ૧૩	૩૭ x ૦ = ૧૮	૪૭ x ૦ = ૨૩
૨૮ x ૦ = ૧૪	૩૮ x ૦ = ૧૯	૪૮ x ૦ = ૨૪
૨૯ x ૦ = ૧૪	૩૯ x ૦ = ૧૯	૪૯ x ૦ = ૨૪
૩૦ x ૦ = ૧૫	૪૦ x ૦ = ૨૦	૫૦ x ૦ = ૨૫

એકે પાણ્ય પાણી.

૧ x ૦ = ૦	૧૧ x ૦ = ૮	૨૧ x ૦ = ૧૫
૨ x ૦ = ૧	૧૨ x ૦ = ૯	૨૨ x ૦ = ૧૬
૩ x ૦ = ૨	૧૩ x ૦ = ૯	૨૩ x ૦ = ૧૭
૪ x ૦ = ૩	૧૪ x ૦ = ૧૦	૨૪ x ૦ = ૧૮
૫ x ૦ = ૩	૧૫ x ૦ = ૧૧	૨૫ x ૦ = ૧૮
૬ x ૦ = ૪	૧૬ x ૦ = ૧૨	૨૬ x ૦ = ૧૯
૭ x ૦ = ૫	૧૭ x ૦ = ૧૨	૨૭ x ૦ = ૨૦
૮ x ૦ = ૬	૧૮ x ૦ = ૧૩	૨૮ x ૦ = ૨૧
૯ x ૦ = ૬	૧૯ x ૦ = ૧૪	૨૯ x ૦ = ૨૧
૧૦ x ૦ = ૭	૨૦ x ૦ = ૧૫	૩૦ x ૦ = ૨૨

એકેસવાયું સવા.

૩૧ x ૦ = ૨૩	૪૧ x ૦ = ૩૦	૧ x ૧ = ૧
૩૨ x ૦ = ૨૪	૪૨ x ૦ = ૩૧	૨ x ૧ = ૨
૩૩ x ૦ = ૨૪	૪૩ x ૦ = ૩૨	૩ x ૧ = ૩
૩૪ x ૦ = ૨૫	૪૪ x ૦ = ૩૩	૪ x ૧ = ૫
૩૫ x ૦ = ૨૬	૪૫ x ૦ = ૩૩	૫ x ૧ = ૬
૩૬ x ૦ = ૨૭	૪૬ x ૦ = ૩૪	૬ x ૧ = ૭
૩૭ x ૦ = ૨૭	૪૭ x ૦ = ૩૫	૭ x ૧ = ૮
૩૮ x ૦ = ૨૮	૪૮ x ૦ = ૩૬	૮ x ૧ = ૧૦
૩૯ x ૦ = ૨૯	૪૯ x ૦ = ૩૬	૯ x ૧ = ૧૧
૪૦ x ૦ = ૩૦	૫૦ x ૦ = ૩૭	૧૦ x ૧ = ૧૨

૧૧ × ૧૧ = ૧૩૧૧	૨૧ × ૧૧ = ૨૬૧	૩૧ × ૧૧ = ૩૮૧૧
૧૨ × ૧૧ = ૧૫	૨૨ × ૧૧ = ૨૭૧	૩૨ × ૧૧ = ૪૦
૧૩ × ૧૧ = ૧૬૧	૨૩ × ૧૧ = ૨૮૧૧	૩૩ × ૧૧ = ૪૧૧
૧૪ × ૧૧ = ૧૭૧	૨૪ × ૧૧ = ૩૦	૩૪ × ૧૧ = ૪૨૧
૧૫ × ૧૧ = ૧૮૧૧	૨૫ × ૧૧ = ૩૧	૩૫ × ૧૧ = ૪૩૧૧
૧૬ × ૧૧ = ૨૦	૨૬ × ૧૧ = ૩૨૧	૩૬ × ૧૧ = ૪૫
૧૭ × ૧૧ = ૨૧	૨૭ × ૧૧ = ૩૩૧૧	૩૭ × ૧૧ = ૪૬૧
૧૮ × ૧૧ = ૨૨૧	૨૮ × ૧૧ = ૩૫	૩૮ × ૧૧ = ૪૭૧૧
૧૯ × ૧૧ = ૨૩૧૧	૨૯ × ૧૧ = ૩૬૧	૩૯ × ૧૧ = ૪૮૧૧
૨૦ × ૧૧ = ૨૫	૩૦ × ૧૧ = ૩૭૧૧	૪૦ × ૧૧ = ૫૦

અગ્રે દોહડ દોહડો.		
૪૧ × ૧૧ = ૫૧૧	૧ × ૧૧ = ૧૧	૧૧ × ૧૧ = ૧૬૧
૪૨ × ૧૧ = ૫૨૧	૨ × ૧૧ = ૩	૧૨ × ૧૧ = ૧૮
૪૩ × ૧૧ = ૫૩૧૧	૩ × ૧૧ = ૪૧	૧૩ × ૧૧ = ૧૯૧
૪૪ × ૧૧ = ૫૫	૪ × ૧૧ = ૬	૧૪ × ૧૧ = ૨૧
૪૫ × ૧૧ = ૫૬૧	૫ × ૧૧ = ૭૧	૧૫ × ૧૧ = ૨૨૧
૪૬ × ૧૧ = ૫૭૧	૬ × ૧૧ = ૯	૧૬ × ૧૧ = ૨૪
૪૭ × ૧૧ = ૫૮૧૧	૭ × ૧૧ = ૧૦૧	૧૭ × ૧૧ = ૨૫૧
૪૮ × ૧૧ = ૬૦	૮ × ૧૧ = ૧૨	૧૮ × ૧૧ = ૨૭
૪૯ × ૧૧ = ૬૧	૯ × ૧૧ = ૧૩૧	૧૯ × ૧૧ = ૨૮૧
૫૦ × ૧૧ = ૬૨૧	૧૦ × ૧૧ = ૧૫	૨૦ × ૧૧ = ૩૦
૨૧ × ૧૧ = ૩૧૧	૩૧ × ૧૧ = ૮૬૧	૪૧ × ૧૧ = ૬૧૧
૨૨ × ૧૧ = ૩૩	૩૨ × ૧૧ = ૪૮	૪૨ × ૧૧ = ૬૩
૨૩ × ૧૧ = ૩૪૧	૩૩ × ૧૧ = ૪૯૧	૪૩ × ૧૧ = ૬૪૧
૨૪ × ૧૧ = ૩૬	૩૪ × ૧૧ = ૫૧	૪૪ × ૧૧ = ૬૬
૨૫ × ૧૧ = ૩૭૧	૩૫ × ૧૧ = ૫૨૧	૪૫ × ૧૧ = ૬૭૧
૨૬ × ૧૧ = ૩૯	૩૬ × ૧૧ = ૫૪	૪૬ × ૧૧ = ૬૯
૨૭ × ૧૧ = ૪૦૧	૩૭ × ૧૧ = ૫૫૧	૪૭ × ૧૧ = ૭૦૧
૨૮ × ૧૧ = ૪૨	૩૮ × ૧૧ = ૫૭	૪૮ × ૧૧ = ૭૨
૨૯ × ૧૧ = ૪૩૧	૩૯ × ૧૧ = ૫૮૧	૪૯ × ૧૧ = ૭૩૧
૩૦ × ૧૧ = ૪૫	૪૦ × ૧૧ = ૬૦	૫૦ × ૧૧ = ૭૫

ଐତି ହାସ୍ତ ହିତୀ.

୧ × ୨॥ = ୨॥	୧୧ × ୨॥ = ୨୭॥	୨୧ × ୨॥ = ୪୨॥
୨ × ୨॥ = ୪	୧୨ × ୨॥ = ୩୦	୨୨ × ୨॥ = ୪୪
୩ × ୨॥ = ୭॥	୧୩ × ୨॥ = ୩୨॥	୨୩ × ୨॥ = ୪୭॥
୪ × ୨॥ = ୧୦	୧୪ × ୨॥ = ୩୪	୨୪ × ୨॥ = ୫୦
୫ × ୨॥ = ୧୨॥	୧୫ × ୨॥ = ୩୭॥	୨୫ × ୨॥ = ୫୨॥
୬ × ୨॥ = ୧୪	୧୬ × ୨॥ = ୪୦	୨୬ × ୨॥ = ୫୪
୭ × ୨॥ = ୧୭॥	୧୭ × ୨॥ = ୪୨॥	୨୭ × ୨॥ = ୫୭॥
୮ × ୨॥ = ୧୬	୧୮ × ୨॥ = ୪୪	୨୮ × ୨॥ = ୭୦
୯ × ୨॥ = ୧୨॥	୧୯ × ୨॥ = ୪୭॥	୨୯ × ୨॥ = ୭୨॥
୧୦ × ୨॥ = ୧୪	୨୦ × ୨॥ = ୪୦	୩୦ × ୨॥ = ୭୪

ଐତି ଚିତ୍ର ଚିତ୍ର.

୩୧ × ୨॥ = ୭୭॥	୪୧ × ୨॥ = ୧୦୨॥	୧ × ୩॥ = ୩॥
୩୨ × ୨॥ = ୮୦	୪୨ × ୨॥ = ୧୦୪	୨ × ୩॥ = ୭
୩୩ × ୨॥ = ୮୨॥	୪୩ × ୨॥ = ୧୦୭॥	୩ × ୩॥ = ୧୦॥
୩୪ × ୨॥ = ୮୪	୪୪ × ୨॥ = ୧୧୦	୪ × ୩॥ = ୧୪
୩୫ × ୨॥ = ୮୭॥	୪୫ × ୨॥ = ୧୧୨॥	୫ × ୩॥ = ୧୭॥
୩୬ × ୨॥ = ୯୦	୪୬ × ୨॥ = ୧୧୪	୬ × ୩॥ = ୧୯
୩୭ × ୨॥ = ୯୨॥	୪୭ × ୨॥ = ୧୧୭॥	୭ × ୩॥ = ୨୪॥
୩୮ × ୨॥ = ୯୪	୪୮ × ୨॥ = ୧୨୦	୮ × ୩॥ = ୨୮
୩୯ × ୨॥ = ୯୭॥	୪୯ × ୨॥ = ୧୨୨॥	୯ × ୩॥ = ୩୧॥
୪୦ × ୨॥ = ୧୦୦	୫୦ × ୨॥ = ୧୨୪	୧୦ × ୩॥ = ୩୪
୧୧ × ୩॥ = ୩୮॥	୨୧ × ୩॥ = ୬୩॥	୩୧ × ୩॥ = ୧୦୮॥
୧୨ × ୩॥ = ୪୨	୨୨ × ୩॥ = ୬୭	୩୨ × ୩॥ = ୧୧୨
୧୩ × ୩॥ = ୪୫॥	୨୩ × ୩॥ = ୮୦॥	୩୩ × ୩॥ = ୧୧୫॥
୧୪ × ୩॥ = ୪୯	୨୪ × ୩॥ = ୮୪	୩୪ × ୩॥ = ୧୧୯
୧୫ × ୩॥ = ୫୨॥	୨୫ × ୩॥ = ୮୭॥	୩୫ × ୩॥ = ୧୨୨॥
୧୬ × ୩॥ = ୫୬	୨୬ × ୩॥ = ୯୧	୩୬ × ୩॥ = ୧୨୬
୧୭ × ୩॥ = ୫୯॥	୨୭ × ୩॥ = ୯୪॥	୩୭ × ୩॥ = ୧୨୯॥
୧୮ × ୩॥ = ୬୩	୨୮ × ୩॥ = ୯୮	୩୮ × ୩॥ = ୧୩୩
୧୯ × ୩॥ = ୬୬॥	୨୯ × ୩॥ = ୧୦୧॥	୩୯ × ୩॥ = ୧୩୬॥
୨୦ × ୩॥ = ୭୦	୩୦ × ୩॥ = ୧୦୪	୪୦ × ୩॥ = ୧୪୦

મુખ્ય ચલણી પૈસાનો કોઠો.

૩ પૈનું	૧ દોહડયું.	૦)૧
૪ પૈનું	૧ કદીઈ.	૦)૨
૩ કદીઆનો	૧ આનો.	૦)-
૪ દોહડયાનો	૧ આનો.	૦)-
(૧ આનાની	૧૨ પૈ.	
૪ આનાનો	ધાવલો.	૦।
૮ આનાનો	અરધો.	૦।
૪ ધાવલાનો	૧ રૂપીઆ.	
૧૫ રૂપીઆની	૧ મોહર.	

૧ રૂપીઆના	૧૦૦ દોહડા.
૧ રૂપીઆના	૬૪ દોહડયાં.
૧ રૂપીઆના	૧૬ આનો.

સાધારણ તોલ બેખનો કોઠો.

૨ નવટાંકનો	૧ પાથેર.
૪ પાથેરનો	૧ શેર.
૪૦ શેરનો	૧ મણ.
૧૬ મણની	૧ કળદી.
૨૦ મણની	૧ આંડી.
૨૪ મણનો	૧ બાર.
૩૦ મણની	૧ ગાંધી.

માપનો કોઠો.

૧૨ ઈંચનો	૧ ફુટ.
૩ ફુટનો	૧ વાર.

૨ વારનો.....	૧ વાંમ.
૮૮૦ વામનો	૧ માઈલ.
૧૭૬૦ વારનો	૧ માઈલ.

કાપડ ભરવાનો કોઠો.

૨ આંગળનો.....	૧ તમુ.
૧૨ તમુનો	૧ હાથ.
૨ હાથનો.....	૧ ગજ.
૨૪ તમુનો	૧ ગજ.
૩૨ તમુનો.....	૧ વાર.

વખતનો કોઠો.

૬૦ સેકન્ડની.....	૧ મિનિટ.
૨૪ મિનિટની	૧ ઘડી.
૨૪ ઘડીનો	૧ કલાક.
૩ કલાકનો	૧ પોહર.
૮ પોહરનો.....	૧ રાત્ર દિવસ.
૭ દિવસનું	૧ અઠવાડીઁ.
૨ અઠવાડીઆનું.....	૧ પખવાડીઁ.
૨ પખવાડીઆનો.....	૧ મહીનો.
૩૦ દાહાડનો	૧ મહીનો.
૧૨ મહીનાનું	૧ વર્ષ.
૩૬૫ દાહાડનું.....	૧ વર્ષ.
૧ વર્ષનાં	૫૨ અઠવાડીઆં.
૧૦૦ વર્ષની	૧ સદી.

